

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵՆԻՔԻ ՓԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԱ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՐՏ 10, 1898

ԹԻԻ 10

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երեւ
«ՈՐՀԱՓ ԱԵԼԻ»	73
Փորձութիւն	74
Հոգևոր Խորհրդածութիւններ	74
Փոկ	75
Կենդանեաց Միտքը	75
Ովկանոսի Հոսանքներուն Ներդրութիւնը	76
Կլիմային Վերջ	76
Քաղիքորինի Հումայովի Գաւառին Անտառներուն Շէկափայտը	76
Եկեղեցւոյ Զարգացման Միջոցներ	77
Եօթն Շաբաթ Ծովուն Վերջ	77
Հանդէս Քաղաքական	79
Կրթական	80

ԱԻՏՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն հինգշաբթի օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Մեկ թերթի գինն է 30 փարս:

Հրատարակելի կամ խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղորդիլ առ Տր. Ճ. Ֆ. ՀԵՐԻՔ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալներն՝ առ Տր. Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, Ամերիգան Խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնաւաց Ընկերութեան Կողմանէ,

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Ճ. Ֆ. ՀԵՐԻՔ, ՏԵՐՔԵՆ-ԻՄՔԱԳԻՐ

«ՈՐՀԱՓ ԱԵԼԻ»

Մեր Տերօշը կորովի խօսքերը անհաշուելի կշիռ ունին: Ան կը նայէր հոգևոր կեանքին և անոր յաւիտենական յարաբերութիւններուն՝ կեդրոնէն և ոչ թէ շրջապատի կէտէ մը նայողի հանդարտ տեսութեամբ: Չունի նախասիրական ճշմարտութիւններ, ոչ ալ կէս-ճշմարտութիւններ, որոնք առաջ պիտի քշուին այնպէս որ ուրիշներ նսեմանան: Գիտէ հոգևոր իրականութեան աշխարհին բոլոր կշիռները և չափերը, և ամէն բանի ճշգրիտ արժէքը կը ճանչնայ: Իր շեշտը դատաւորի յատուկ է և ոչ թէ կողմնակցի: Կ'իյնայ այն կէտին վրայ որուն ամենէն աւելի ուշադրութիւն ընծայելու պէտք ունինք, այն ճշմարտութեան վրայ՝ որու կարևորութիւնը և մեր զայն մոռնալու հակումը անհրաժեշտ կ'ընեն որ յատկապէս շեշտուի իր կողմէ:

Քրիստոսի սա կորովի յայտարարութիւնները թէ մարդ չէ կարող Աստուծոյ և Մամնայի ծառայել միանգամայն,

թէ անձը բարձրացնող հպարտութիւնը աղետալի ազդեցութիւն կը գործէ հոգևոր բնութեան վրայ, թէ անօգուտ է կարծել որ խօսքերը գործի տեղ պիտի անցնին, իր խստութեան կորովի շեշտին օրինակներ են: Միւս կողմէ իր բարութեան կորովի շեշտին օրինակներ են քաջալերական սա խօսքերը թէ Աստուած ներկայ է և պատրաստ օգնելու, թէ յօժար է ընդունիլ փոքրիկ նուէրներ և ծառայութիւններ իբրև ապացոյց ուղիղ սրտի, և թէ կը սիրէ մանկական ոգին ճշմարիտ, անեղծ տղայոց և անոնց որ իրենց մանկութիւնը վերսկսած են՝ միւս-անգամ ծնանելով:

«ՈՐՀԱՓ ԱԵԼԻ» բանաձևը երեքական անգամ կը պատահի Ղուկասու և Մատթէոսի աւետարաններուն մէջ: Մեր Տէրը, ազուաներու նկատմամբ իր Հօրը սէրը և բարութիւնը ցուցնելէ ետեւ կ'ըսէ, «Դուք ո՛րչափ աւելի լաւ էք թուուններէն»: Ապա կը ցուցնէ թէ իր Հայրը Սողոմոնի փառքէն ո՛րչափ աւելի ճոխ փառքով հագուեցուցած է շուշանները, և կը յարէ, «ՈՐՀԱՓ ԱԵԼԻ ձեզ, թեւեւ հաւատներ»: Մասնաւորապէս ուշադրաւ է Աստուծոյ հայրական սիրոյն բնութեան վերաբերեալ սա խօսքը: «Ուստի եթէ դուք որ չար էք՝ ձեր զաւակներուն աղէկ ընծաներ տալ գիտէք, ո՛րչափ աւելի ձեր Հայրը որ երկինքն է՝ բարի բաներ (կամ, Սուրբ Հոգին) պիտի տայ անոնց որ իրմէ կը խնդրեն»: Բոլոր այս օրինակներուն մէջ մեր Տէրը փոքր բաները մեծերու հետ կը բաղդատէ: Կը սորվեցնէ թէ որովհետեւ մեր Հայրը բարի և սուրբ է, կը սիրէ մեզ այնպիսի եռանդով, անշահախնդրական քաղցրութեամբ և անկեղծութեամբ մը որ մեզի անհնար է, և թէ անոր առատաձեռն պարգևներն անհունապէս կը գերազանցեն մեր նուէրները տղայոց զորս ճշմարտապէս կը սիրենք, որոնց համար ցերեկը կ'աշխատինք և գիշերն անքուն կը մնանք, և որոնց օգտին համար մեռնելու պատրաստ ենք, եթէ պէտք ըլլայ: Մեր Տէրը չհամարձակիր երկրաւոր ամենէն աղէկ սիրոյն վստա-

հիլ լիովին արտայայտելու համար իր Հօրը սէրն առ մեղաւոր մարդիկ: Չհամարձակիր ըսել, «Ճիշդ նոյնչափ կամ նոյնպէս»: Այլ կ'ըսէ, «ՈՐՀԱՓ ԱԵԼԻ»: Չհամարձակիր, վասն զի մարդկային լաւագոյն հօր սէրն անշուշտ կը թերանայ, կամ չափազանց թուրութիւն կամ չափազանց խստութիւն ցուցնելով զաւակին: Ուստի հարկ կը տեսնէ շեշտել գերմարդկային գործը, իմաստութիւնը և առատութիւնն այն սիրոյն, որով իր Հայրը սիրած է զանոնք որ իրեն և իրեններուն համար սէր չունէին բնաւ:

Այս ճշմարտութիւնն իր լոյսը կը սփռէ Աստուածային սրբութեան բնութեան վրայ: Մենք ընդհանրապէս կը նկատենք զայն իբրև այնպիսի բան մը որ մեզմէ անհունապէս կը հեռացնէ զԱստուած: Որդին Աստուած կը տեսնէ զայն իբրև բան մը որ մեզի շատ մօտ կը բերէ իր Հայրը: Մենք կը փորձուինք նկատել զայն իբրև մեծ սառնակոյտ մը որ փառաւոր լոյսով և գեղեցկութեամբ փողփողուն բայց ցուրտ, անհիւրընկալ և տխուր հարիւրաւոր սարեր կը ցցէ դէպարեւ: Նկատենք զայն մանաւանդ իբրև մեծ լեռ մը, որ գլուխը կը վերցնէ մեր և մերկներուն միջև, երկրի թաքուն զանձները կը բերէ մեր հասողութեան սահմանին մէջ, հովիտները ճոխացնող և արգասաւորող վտակները կը հոսեցնէ, մարդու և անասունի պատասպարան և ուտելիք կ'ընծայէ, և սիրտ ուրախացնող արևուտ մարդերով լեցուն է:

Սրբութիւնը մեզի աւելի կը մօտեցնէ զԱստուած: Նա իր օգնութեամբ և պարգևներով մեզի կու գայ լիովին անոր համար որ չար է գերծ է և այն Աստուածն է որ լոյս է և որու մէջ չկայ խաւար: «Բարի բաներ», կ'ըսէ Մատթէոս. «Իր Սուրբ Հոգին», կ'ըսէ Ղուկաս: Երկրորդն աւելի որոշ է, բայց ոչ աւելի սահմանափակ: Քանզի Սուրբ Հոգին տալը Աստուծոյ ինքզինք մարդկային հոգիին տալը կը նշանակէ: Եւ այդ պարգևին հետ կու գան բոլոր իսկապէս բարի բաները, որ մարդկային ուրախութեան կը ծառայեն և տեական գոհացում կու տան:

ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆ
[Խմբագրական]
Ա.

Իբրև սահման ըստ Նոր Կրթականի

«Փորձաթիւն» եւ «Գործել» բառերը Նոր Կրթականին մէջ կը գործածուին չորս տարբեր եւ որոշ առումներով:

1. Փորձի առումով: Եւ հոս կը յիշատակենք երկու մասնաւորութիւն. (ա) փորձ՝ զոր Աստուած կամ բարի մարդիկ կ'ընեն առաքինութիւն ի հանդէս բերելու եւ նկարագիր դարգացնելու բարի նպատակով: Զոր օրինակ, «Փորձեցէք ձեր անձերը թէ հաւատքին մէջն էք» (Կոր. Ժ. 5), «Աս կ'ըսէր զանկա փորձելու համար» (Յով. 2. 6), եւն. Բառին այս առման համաձայն է որ մարդու մը համար փորձելու է կ'ըսենք: Այսինքն կ'ուզենք ըսել թէ անեղծ անցած է այն փորձերէն, որոնց ենթարկուեցաւ անոր ուղղամտութիւնը կամ հաւատարմութիւնը: Նմանօրինակ առումով է նաեւ որ փորձառութիւն բառը կը գործածենք անձնական փորձի տեղ: Սակայն այս առումը չգտնուիր Նոր Կրթականին մէջ: Երբ «Մեր փորձառութիւնը սապէս նապէս է» կ'ըսենք, կ'ուզենք ըսել թէ այսինչ բանը մեր կեանքին մէջ փորձած ենք մենք եւ փորձառարար այսինչ եղբայրացութեան հասած ենք: (բ) Այս առաջին բաժանման տակ փորձութիւն բառին աւելի յաճախադէպ մէկ առումն այն է՝ ուր փորձի գործողութիւնն ուղղակի Աստուծոյ չյատկացուիր իրեն գործիչի, այլ իրեն անխուսափելի մաս մը կը համարուի բարոյական այն կրթութեան զոր մարդս պիտի ստանայ այս աշխարհի վրայ: Զոր օրինակ, «Զեղի մարդկային փորձութենէ ի զատ ուրիշ չէ պատահած. բայց Աստուած հաւատարիմ է, որ ձեզ պիտի չթողու ձեր կարողութենէն աւելի փորձուելու, հապա փորձութեանը հետ ազատութեան միջոց մըն ալ պիտի տայ, որ կարող ըլլաք համբերելու» (Ա. Կոր. Ժ. 13): «Որովհետեւ իմ համբերութեանս խօսքը պահեցիր, ես ալ քեզ պիտի պահեմ փորձութեան ժամանակը, որ պատրաստ է դալու բոլոր աշխարհի վրայ՝ երկրիս երեսը ընակողները փորձելու համար» (Յայտ. Գ. 10): «Հաւատքով Արքայս իր փորձութեան տեսնը Իսահակը պատրաստ մատուց» (Եբր. Ժ. 17): «Սիրելիներ, օտար բան մի սեպէք ան նեղութեան բորբոքը, որ ձեզ փորձելու համար կ'ըլլայ» (Ա. Պետ. Գ. 12) եւն.:

2. Կ'ըսուի թէ մարդիկ կը փորձեն զԱստուծոյ: Բառին այս առումը չատ ընդհանուր է չին Կրթականին մէջ: Իսրայելացիները մարգարէներէն կրկին կրկին կը ներկայացուին իրեն զԱստուծոյ փորձող, իրեն զայն բարկութեան զրդող իրենց մեղաց եւ անպատասխանութեան միջոցաւ: Ահաւասիկ օրինակներ Նոր Կրթականին. «Զեր հայրերը զիս փորձեցին, քննեցին զիս՝ թէ պէտեւ քառասուն տարի իմ գործընտրութեան» (Եբր. Գ. 9), որ քաղուած է Սաղ. Դ. 9 համարէն: «Քրիստոսը չփորձեց, ինչպէս որ անոնցմէ՝ տմանք փորձեցին, ու օձերէն ջարդուեցան» (Ա. Կոր. Ժ. 9): «Ինչո՞ւ Աստուած կը փորձէ՝ աշակերտներուն պարանոցին վրայ անանկ լուծ մը դնելով, որ անիկա ոչ մեր հայրերը՝ ոչ ալ մենք կրցանք վերցնել» (Գոր. Ժ. 10): «Աս ինչ է որ զուր միաբանեցաք Տէրոջը Հոգին փորձելու» (Գոր. Ե. 9):

Յայտնի է թէ այս բառը այս եւ այսօրինակ խօսքերու մէջ գործածուած է զիւրու-

թեան համար, վերին աստիճանաւ Երբայի ղով, այսինքն Աստուծոյ վրայ իրեն մարդու վրայ խօսելով: Աստուած չփորձուիր իրեն իմաստով, բայց մարդիկ Աստուծոյ հետ կը վարուին իրեն թէ մարդու մը հետ: Առանց իրաւունքի եւ չափազանցօրէն կ'ապաւինին անոր բարութեան եւ չարաչար կը գործածեն անոր համբերութիւնը: Կը յուսան որ անոր արդարութիւնը պիտի քննանայ եւ իրենք պատիժէ պիտի խուսափին:

3. «Այն մէկը կը փորձուի» իր ցանկութիւններէն հրապուրուած ու խաբուած» (Յակ. Ա. 14): Ահաւասիկ համար մը, որ կը ներկայացնէ փորձութիւնն իրեն պտուղ մարդոց ներքին շարութեան, այնպէս որ այդ տեսութեամբ մարդ իր ամենէն գէշ եւ ամենէն արդիւնաւոր փորձիչն է: Ուրիշ յօդուածներով դեռ ի նկատ պիտի առնուի նիւթիս այս մասին առնչութիւնը փորձութիւն բառին չորրորդ առման հետ:

4. Փորձութիւն բառը կը գործածուի մասնաւոր երբ կը նկարագրուի Սատանային ճիգն զմարդիկ մեղքի առաջնորդելու: «Որ չըլլայ թէ փորձութեան մէջ ինչաս» (Գաղ. 2. 1): «Որ Սատանան ձեզ չփորձէ» (Ա. Կոր. Ե. 5): «Որ չըլլայ թէ փորձող ձեզ փորձած ըլլայ» (Ա. Թես. Գ. 5): «Անտեսնը Յիսուս անապատը տարուեցաւ Սուրբ Հոգիէն՝ որ Սատանայէն փորձուի» (Մատ. Գ. 1): «Արթութուն կեցէք, հակեցէք, ինչու որ ձեր հակառակորդը Սատանան մոնչող առիւծի պէս կը պտտի, ու կը փնտռէ թէ ո՞վ կ'ըլլէ» (Ա. Պետ. Ե. 8, 9), ուր թէեւ փորձութիւն բառ չկայ, բայց Սատանային գործողութիւնը շատ ազդուօրէն կը նկարագրուի: Սաքանային անշուշտութիւնը:

Մարդիկ կան որ իրական անձ չեն համարիր Սատանան, այլ չարի անձնաւորում մը, որ թշնամի, զրպարտիչ, նշանակող Սատանայ անուան տակ մեր միտքերուն կը ներկայացնէ չար գործութիւն եւ ազդեցութիւն: Սակայն Սուրբ Գրոց այն խօսքերը որ Սատանան իրեն անձ կը ներկայացնեն՝ այնչափ շատ եւ այնչափ պարզ են որ ամենէն անպահով եւ ամենէն խելացի ճամբուն հետեւած կ'ըլլանք, եթէ այդ խօսքերն իրենց բնական իմաստով ընդունինք: «Աստուած մեղք գործող հրեշտակներուն չխնայեց, հապա խաւարի կապերով տարտարոսը ձգած՝ դատաստանի պահել տուաւ» (Բ. Պետ. Բ. 4): Սատանան արարած է եւ սահմանափակ գործութեան տէր, բայց ինչպէս շատ հրեշտակներուն իր քով եւ իրեն հպատակ: Կը ներկայացուի իրեն իշխան: «Աս աշխարհիս իշխանը» (Յով. Ժ. 31) եւ «ասօրուս իշխանութեանը իշխանին պէս» (Եփես. Բ. 2): «Սատանային ու իր հրեշտակներուն» (Մատ. Ի. 41):

Գաղտնիք կայ, եւ ցորչափ ապրինք մենք այս աշխարհի վրայ, պիտի կենայ անտեսանելի եւ հոգեւոր չար էակներու կողմէ մարդկային հոգիներու առջեւ զրուած եւ հանուած փորձութեան խնդրոյն մէջ: Նմանապէս գաղտնիք կայ մեղաց առաջին անգամ Աստուծոյ բարոյական տիեզերքը մտնելուն մէջ: Գաղտնիք կայ այն ազդեցութեան մէջ զոր Աստուած եւ բարի հոգիներ ուղղակի կը գործեն մեր հոգիներուն վրայ: Գաղտնիք կայ նաեւ Գրիստոսի Սատանայէն փորձուելու հնարաւորութեան մէջ: Այդ գաղտնիքներուն վրայ չէ հիմա մեր խօսքը: Իրեն իրողութիւն կ'առնենք չար հոգիներու գոյութիւնը, եւ երկրորդ յօդուածով պիտի ջանանք նայիլ թէ մեր վրայ իրենց գործութիւնն ու ազդեցութիւնը ինչ բանի մէջ կը կայանայ:

ՀՈԳԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
5.

Երկնէ՛ր առանց արածարի

«Եւ անոր մէջ տաճար չտեսայ, ինչու որ Տէր Աստուած Ամենակալն ու Գառնուկը անոր տաճարն է» Յայտ. Ի. 22:

Անոր մէջ տաճար չկայ, Այս խօսքը աւետիմ է թէ սպառնալիք: Երկինք առանց տաճարի տարօրինակ բարիք մը չըթուիր: Երկինք առանց ցաւի, երկինք առանց մահուան, երկինք առանց վշտաց կամ հառաչանաց, — այս ամէնը կը հասկնամ: Բայց երկինք առանց տաճարի. — ո՞չ ապաքէն աս կը նմանի ըսելու Բնութիւն առանց արեգական: Ոչ, սակայն, այդպէս չէ, առանց արեգի Բնութիւն ըսել չէ, այլ յաւէտ առանց ամպի Բնութիւն ըսել է: Առաքեալը կ'ուզէ նկարագրել ոչ թէ երկինք մը ուր կրօնը չպիտի կենայ, այլ երկինք մը ուր չիմէ Դիւն պիտի մնայ, երկինք մը ուր կրօնը ամենայն յամենայնի պիտի լինի: Հրէական տաճարը մարդու երկրպագութիւնը անձուկ չըլլանալի մէջ պարփակեց: Հոս, կ'ըսէր, պիտի երկրպագես եւ ոչ թէ հող, այսօր եւ ոչ թէ վաղը, նուիրականին մէջ եւ ոչ թէ աշխարհականին մէջ, ողջակէզ անասուն մատուցանելով եւ ոչ թէ կամքը ամեն ժամ պատարագելով: Բայց երկինք առանց տաճարի ասկէ տարբեր նշանակութիւն ունի: Կը նշանակէ թէ ամեն տեղ սուրբ է, ամեն ժամ սուրբ է, ամեն պարտականութիւն սուրբ է: Ամեն վայր, ուր ոտքդ կը կոխես, նուիրական է այսօրեւեակ: Մի ըսեր, ժամանակիս մէկ մասը Աստուծոյ պարտիմ տալ: Աստուածդ ժամանակիդ ամբողջը, սիրտդ, հոգիդ, ոյժդ եւ միտքդ, կը պահանջէ: Մի ըսեր, երբեմն երբեմն գործէն դադարելու եմ որ աղօթեմ: Բուն իսկ գործդ երկրպագութիւն եւ Աստուծոյ մէջ հանգչիլ ըլլալու է: Երբեք մտածե՛ր ես թէ ինչ կը նշանակէ աս խօսքը. «Բո՛ւ Տէր Աստուածդ նախանձոտ Աստուած է» Աստուծոյ սէրը առ քեզ այնքան մեծ է որ նա սրտիդ բեկորներով չկրնար բաւականանալ: Եթէ ամբողջը անոր չտաս, մէկ մասը չընդունիր: Հաճոյքի ընթացքիդ մէջն լոկ դադարման պահերը եւ փառասիրութեան անպարկիւր վրայ լոկ հանգստեան յատուկ րոպէներդ չընդունիր: Կ'ուզէ որ զինքը ամեն տեղ գտնես: Զուգոր որ մէկ չէնքը Սրբազան կոչես եւ բոլոր ուրիշ չէնքերը սրբապղծես: Անոր տաճարը տիեզերական տաճար է: Անոր տաճարը բարձր է մինչեւ երկնից կատարը, խոր է մինչեւ անձնազոհութեան խաբիսը, երկայն է մինչեւ յաւիտենականութեան ծայրը, լայն է քան ամեն հոռնաւոր կարօտութեան սահմանը, եւ անոր փառքը Գառնուկին փառքն է:

Ով Դու, որոյ սէրը ձեռակերտ տաճարներուն սահմանափակ չէ, բաց սիրտս քեզ երկրպագանելու: Օգնէ ինձ որ տեսնեմ քեզ հոն ուր միայն աշխարհը կը տեսնեն մարդիկ, եւ լսեմ քեզ հոն ուր լոկ իրարու ձայնը կը լսեն անոնք: Իմ երկրպագութեան սահմանը ընդարձակ է: Սովորեցուր ինձ ըմբռնել հասարակ կոչուած բաներուն անաւոր վսեմութիւնը: Մտքիս վրայ տպաւորէ սա ճշմարտութիւնը թէ ամենաստորին ընտանիկան պարտականութիւնը քեզ ծառայել է: Թէ ամենաչնչին բարի գործը քեզ փառաւորել է, թէ ամենափոքր գաւաթ մը ջուրը, թէ պէտ աշակերտի մը անուամբ մատուցուի, քեզ պաշտել եւ սիրել է: Օգնէ ինձ քու ներկայութիւնդ զգալու ամեն տեղ, որ-

պէս զի մինչեւ իսկ մարդոց ամենահասարակ շրջանակներուն մէջ եւ կեանքի առօրեայ ճակատամարտներուն մէջ կարող ըլլամ աչքս վերցունել եւ ըսել. «Այս ուրիշ բան չէ՝ բայց միայն Աստուծոյ տունը, եւ այս է երկնից դուռը»։ Մ. Կ. Փ.

ՓՈԿ
(Տր. Պէնճըմի Շարի)

Մուշտակաբեր փոկը ասկէ դար մը առաջ անտարակոյս ամենէն բազմաթիւ ստնաւորն (կաթնատու) էր երկրագունդիս երեսը։ Այսօր Միացեալ Նահանգաց արեւմտեան դաշտերուն պիղոնին պէս, արագ արագ անհետանալու վրայ է։ Հիւսիսի փոկաստանները փոքր էին բազմատուելով Հարաւային Ովկիանոսներուն այն ընդարձակ տարածութիւններուն հետ որ փոկերով ծածկուած էին։ Բայց հիմա կը լսենք միայն Քրմէնտըրի եւ Փրիպլիովի փոկաստաններուն վրայ, եւ պզտիկ փոկաստանի մը վրայ Րիօ Փլաթայի բերնին մօտ զոր կը պաշտպանէ Արժանթինի Հանրապետութիւնը։

Երկու Բեւեռային Ովկիանոսներուն մէջ տեղի ունեցած փոկորսութիւններուն պատճառով չհնեցան է, վասն զի ապօրինաւոր սպանութեան եւ խնամոտ պաշտպանութեան արդիւնքը կը ցուցնէ։ Հարաւարկողման փոկերուն ջնջումը կատարուեցաւ այն ժամանակ երբ Պերսիական փոկորսարանները, առանց ոեւէ լիցա մը հասցնելու, մուշտակներու ամենէն մեծ թիւը կ'արտադրէին։

Մուշտակաբեր փոկին ունակութիւններն այնպէս կանոնաւոր եւ այնպէս քաջածանօթ են որ իմաստուն հոգածութեամբ ամենէն մեծ փոկորսարանը կարելի է այնպէս մը կառավարել որ մէկ տարուան մէջ որոշ թուով մօրթեր արտադրուին, եւ չպակօի այդ թիւը, վասն զի Բնութիւնը միշտ նախորդ տարուանէ առաջ կը բեղունորէ, եւ ուստի միշտ հնար է մօրթ ձեռք բերել։

Երբ ձմեռուան ձիւները կը հալին կղզիներուն ծովազրններէն, չափանոս արու փոկերը անմիջապէս այն ծովազրները կը հաւաքուին յարմար տեղ գտնելու համար։ Այն ատեն կը սկսի կատաղի եւ շարունակաւ կռիւ մը որ կը տեւէ իւր մէկ ամիս։ «Յարմարագոյնները» լաւագոյն դիրքերը կը գրաւեն ծովազրներն երկայնութեամբ, իսկ նուազ զօրաւորները, անոնց ետեւի կողմը կը գրաւեն, մինչեւ որ բոլոր տեղը կը լեցուի։ Ամենէն ուժեղ ցուլ փոկերը որոշ դիրքեր կը բռնեն, զորոնք երբեք չեն թողուր մինչեւ երկու երեք ամիս։ Աւելի տկարները, ընդհանրապէս վեց տարեկանէ վար եղողները, զուրս կը վաճուին իրենց գրաւած տեղերէն, կամ անոնց կռուասէր մեծերը իրենց ցամաք ելլել չեն տար, ուստի կը ստիպուին իրենց համար նոր կայան չինել։

Վեց եօթն հարիւր քաշ կը ընդլայնուի եւ վեց կամ եօթը տարեկան դէր, փայլուն ցուլերը որ իրենց դիրքերը գրաւած են, կուրկերուն գալուն կը սպասեն։ Բա՛ն մը կարող չէ վաճել այս կենդանիները իրենց դիրքերէն։ Անոնք կանգնած պահպանութիւն կ'ընեն ցերեկ գիշեր, առանց ուտեստի, առանց ջուրի, եւ կրնայ ըստի՛ դրեթէ առանց երբեք քնանալու։ Երբ ջուրը կը վերադառնան եղանակին վերջանալէն ետքը, նիհար եւ վտիտ կ'ըլլան եւ պատուաւոր, այսինքն կուրի ժամանակ ընդունուած, սպիններով ծածկուած։ Այսպիսի երկայնամտութիւն եւ յարատեւութիւն իր հաւասարը չունի տաքարիւն կենդանիներուն մէջ։

Արջերը ամիսներով կը քնանան խոր ձմեռուան մէջ։ Այնպէս գիրնալով կը սողոսկին այր մը կամ ծառի ծերպի մէջ եւ հոն կ'անցնեն թմրութեան վիճակի մէջ, որ կը վերածէ դանոնք, բնախօսօրէն խօսելով, պաղարիւն կենդանիներուն վիճակին։ Անոնց մարմիններուն կենսական գործունէութիւնները գրեթէ ոչինչի կը վերածուին, եւ սակայն դարնան նիհար եւ յոգնած կ'երեւնան այս երկարատեւ ծնամպահութեան պատճառաւ։ Յուլ փոկը, ընդհակառակն, իր ծնամպահութեան միջոցին, իր ամբողջ կեանքին ամենէն գործունէայ եւ կատաղի ժամանակամիջոցը կ'անցնէ։ Եթէ այս ըսուածները անհակառակելի կերպով հաստատուած չըլլային, հազիւ պիտի հաւատայինք։

Իրենց բնական տարրէն աջքան երկար ժամանակ բացակայ գտնուել կարելի է իրենց պատսպարաններուն կլիմայական պայմաններուն շնորհիւ միայն։ Թանձր մառախուղներ կատարելապէս կը պատեն կղզիները այն ամիսներուն միջոցին երբ փոկերը հոն կը գտնուին։ Կլիման կը փոփոխուի բոլորն հովերով եւ տեղատարափ անձրեւներով։ 1818ին դէպի Գլուխ Հորն կատարուած փոկորսութեան ուղեւորութեան մէկ ձեռագիր օրագրութեան մը մէջ կը գտնուի որ երեք ամիսներու ամիսներու մէջ երեք օր միայն պատահած են ախորժելի օրեր։ Անձրեւ եւ ձեռն տարափներ, թանձր մառախուղներ, անոնքի մարիկներ. ահա կլիման զոր կ'ընտրէ մուշտակաւոր փոկը սերունդ յառաջ բերելու համար, եւ այս՝ թէ՛ հիւսիս, թէ՛ հարաւ։

Հիւսիսային փոկի կղզիները այնպէս կատարեալ կերպով ծածկուած են մառախուղով, որ Փրիպլիովի տասնըութ տարի պէտք եղաւ զանոնք գտնելու համար։ Որսորդները երբ Գամայթըայի ծովազրներուն ծովային շնորհները եւ Ալեգեան կղզիներուն մուշտակաւոր փոկերը հասցուցին, Պերսիական խումբէն եղող մէկու մը այդ արիւսիտ զաւակը ճամբայ ելաւ մուշտակաւոր փոկերու կայաններու նոր գիւտ ընելու, վստահ ըլլալով անոնց գոյութեան, վասն զի անոնցմէ ամբաւ թուով տեսած էր աշխարհիս այս մասին ջուրերուն քովերը։ Վերջապէս գտաւ զանոնք 1786ին, նոյն իսկ փոկերուն միջոցաւ։ Ահագին փոկաստաններէն լսելով անոնց գոռիւնը որ կու գար մառախուղին մէջէն, առաջնորդուեցաւ դէպի այն կղզիները որոնք այժմ անոր անունը կը կրեն եւ որոնց մօտիկը կը գտնուէր նա յաճախ անտարակոյս։ Զանազ գիւտը ծածուկ պահել աշխարհէն. բայց իրեն հետեւողներ ունեցաւ եւ շուտով փոկաստանները հասարակաց ստացուածք եղան։ Մինչեւ անգամ այսօր շոգենաւներ, որ նաւարկութեան հարկաւոր ամենէն զարգացեալ գործիքներն ունին, դժուարութիւն կը քաշեն այս կղզիներուն մօտենալ այն յոյժ մառախուղապատ օրերը։

Կովերուն հասնելէն ետքը, որ ցուլերուն հոն հասնելէն ամիս մը կամ վեց շաբաթ ետեւ կը պատահի, արուներուն կռիւը իր բարձրագոյն կէտին կը հասնի։ Ասկէ առաջ կռիւը նպաստաւորագոյն դիրքի համար էր, հիմա՝ ամենէն մեծ ընտանիքն ունենալու համար։

Կովերուն հասնելէն շուտ ետքը ձագերը կը ծնին։ Այս ժամանակ փոկաստանները աշխարհիս ամենէն մեծ տեսարաններէն մին կը ներկայացնեն։ Հազարաւոր եւ բիւրաւոր տեւ բաներ սեւ հրաբխային ծովազրներուն

վրայ իրենց մշտնջենաւոր շարժումով կենսադանութիւն կու տան ամբողջ ծովազրներն։ Փոկերուն անընդհատ եւ խաղաղ հաշիւները շարունակաւ գոռիւնով կը լեցնեն օդը, մինչ անդին ծովը կ'եռայ կը դեռայ այս շնորհալի կենդանիներուն թուի եւ ձկուն կերպարաններով։ Երբ աւելի ուշադրութեամբ դիտուի, կանոնաւորութիւն մը կը տեսնուի այս ժամանակ փոկաստաններուն մէջ։ Մէն մի կայանի մէջ կը գտնուի ցուլ մը հանդերձ կովերու ընտանիքով։ Կովը ցուլին մէկ երրորդին չափ մեծութիւն ունի։ Այս ընտանիքները ուրոյն դիրքեր բռնած են, իրենց շուրջը բաւական միջոց մը թողուած է որմէ կրնան կովերը ջուր երթալ եւ ետ դառնալ, վասն զի կովերը, անմահ ցուլերուն, ծովը կ'երթան եւ հոն կը կերակուին որչափ ժամանակ որ այդ կողմերը կը գտնուին։

Երբ ձագերը իբր վեց ամսուան կ'ըլլան, անոնք ալ իրենց համար փոկաստան մը կը հաստատեն, եւ ետեւդեամբ կը սկսին լողալ սորվել։ Թէպէտ անոնք ջրային կենդանիներ են, եւ իրենց կեանքին մեծ մասը ջուրին մէջ կ'ապրին, ձագերը այնքան անկարող են ջուրը միտքիլ որքան տղայ մը։ Ոչ նման բազի ձագերուն, որոնք ջուրը կը վազեն հակաթէն ելլելուն պէս, փոկի ձագերը պէտք ունին կամաց կամաց եւ մեծ աշխատութեամբ սորվել այս կնճռոտ արուեստը։ Պարզապէս իրենց զիրենք թրջելէ սկսելով հետզհետէ յառաջ կ'երթան, յետոյ կը խաղան ցած ջուրերուն մէջ, յետոյ կամաց կամաց կը սորվին շարժումներ ընել, եւ վերջապէս այնքան կը վարժուին որ իրենց ծնողքներուն հետ աչնան կ'երթան Հիւսիսային իշտադական Ովկիանոս։ Իրենց վարժութեան այս մասին մէջ կատարած շարժումները շատ զուարճալի են։ Անոնց խաղերը, մէկ-մէկ ջուրն ընկղմելը, տղաք կը յիշեցնեն մեզի։ Իսկ երբ անոնցմէ մէկը մէկ կողմ քաշուի հանգչելու համար, եթէ վայրկեան մը երթայ մրափ մը տնել ողորկ քարի մը վրայ, գրեթէ կրնանք լսել անոր ընկերոջ զուարճութեան ծիծաղները երբ սա մէկը կը հրէ զայն դէպի ջուր եւ անոր հանգըստաւետ տեղը ինք կը գրաւէ։

(Շարունակելի)

ԿԵՆՏԱՆԵԱՅ ՄԻՏԻԸ
(Փր. Ֆ. Հ. Ու. Փաթըր)

Մենք ինչպէս որ բանական էակներ ենք, նոյնպէս ալ կենդանիներ ենք, եւ մեր գործողութեան մէկ մեծ մասը կենդանաւոր մակարդակին վրայ կը դառնուի։ Հոս բնագիտական չենք յուզուի, Բնադիր ճիշդ եւ անուրանալի կերպով բնածին է եւ արամաւ բանութիւնը գործ չունի անոր մէջ։ Սարդի ոստայնը օդին մէջ կը ծածանի. սարդը վար կը սողոսկի, փայտի կտորիկ մը կ'առնէ, եւ կը դառնայ եւ զանիկա ոստայնին կը փակցնէ։ Փայտի կտորիկը ծանրոցի տեղ կը ծառայէ։ Եթէ ստոյգ ըլլար այս, եւ միայն մէկ երկու անգամ տեսնուած, պիտի ըսէինք թէ սարդը տրամաբանած էր խնդրին վրայ։ Բայց բանը հաստատուած է շատ մը օրինակներով. ուստի կ'ազատուինք սարդը փիլիսոփայից կարգը դասել ստիպուելէ։

Այսպէս նաեւ պիծակը ծառ կ'ելլէ ծանր որսով որպէս զի բեռնով մէկտեղ թռչելու նպատակաւոր դիրք մը ստանայ։ Այս միջատը կանոնաւոր եւ արտաքայն կարգի կատարեալ բնադրներու կազմած մը ունի։ Եթէ ոչ՝ դարերով պիտի չպահուէր իր տեսակը։

Այսու ամենայնիւ բնադրներու ծագումը իմացականութեան խնդիրը այս հետաքննութեան կը բերէ:

Ինչ է կենդանական իմացականութիւնը զոր ունինք մենք: Պարզապէս զուգորդութեան սկզբունքն է, զգացման եւ տպաւորութեան շղթայումը, այնպէս որ վերջինը մեքենայէս առաջինին կը հետեւի: Երկուքին մէջտեղը կրնայ ըլլալ որ շատ կամ քիչ շարժութիւն կենայ կամ երբեք չկենայ: Մարդուս մէջ կայ մէկ կամ աւելի գաղափարներու կամ ընդհանուր գաղափարներու զուգորդութիւն մը ուրիշ գաղափարներու հետ, ներգործութեամբ կամ առանց ներգործութեան: Արդարեւ, զուգորդութեան սկզբունքը իր թէ՛ կենդանական թէ՛ զուտ իմացական յարաբերութիւններովը այնպէս ընդարձակօրէն կը գործէ ամէն կարգի մտքերու վրայ, մինչեւ իսկ ամենէն բարձր կարգէն եղողին վրայ, որ հոգեբանութեան ծայրայեղ դպրոց մը ջանացած է անով բացատրել ամէն բան, զայն պատճառ համարելով ինչ ինչ երեւոյթներու: Զուգորդութեան այս օրէնքը գրեթէ ամէն վայրկեանական գործողութիւններու մէջ կը մտնէ: Մինչ միտքը բոլորովին զբաղած կ'ըլլայ բանով մը, գրիչը անդիտակցաբար կը մտնէ մեղանին մէջ այնչափ անգամ որ պէտք է գրիչին, կամ պէտքէն ալ աւելի: Գործաւորը կը ձգէ իր գործը՝ կէսօրուան զանգակին հնչուած ատենը, այնքան մեքենայապէս, որքան ժամացոյց մը կը հնչեցնէ իր զանգակը: Մեր կեանքին մեծագոյն մասը զգացման եւ տպաւորութեան կապակցութեան այս սկզբունքին վրայ կ'երթայ: Մեր գործունէութեան մեծ մասին ժամանակը չենք կենար եւ տրամաբաներ: Անբան կենդանիներուն մէջ այս օրէնքը կատարելապէս կը գործէ: Յօդուածագրիս մէկ բարեկամը տղու մը վրայով պատմած է թէ տղան տիպի մը վրայ նստող կատուի մը թաթին ներքեւին երկու երեք անգամ դարկաւ տիպին նստոյ տեղին մէկ բացուածքին տակէն: Անկէ ետեւ երբ որ կատուն այդ տիպին վրայ դրուէր, վեր կը վերցնէր եւ կը շարժէր իր ոտքերը: Հաւանօրէն հրացանի մէկ հարուածը բաւական է աղուի մը մտքին վրայ տպաւորելու թէ պէտք է փախչիլ երբ հրացանակիրն երեւնայ: Ասոր կ'ըսեն «փորձառութեամբ սորվիլ» Այո, այն նոյն ազդեալ կրնայ վախնալ խթանի լակէ (զօրգուլուգ) մը որ քիչ նմանութիւն ունի մարդու, մինչ արամաբանութիւնն իսկոյն պիտի հասկնար թէ իրական մարդ մը չէ այն:

Զուգորդութիւնը կը բացատրէ կրթութեան կենդանիներու «զարմանալի իմացականութիւնը»: Էջ մը իցոյց դրուեցաւ Նիւ Եորքի Երաժշտութեան Սրահին մէջ: Էջը կը պատասխանէր հարցումներու ճիշդ ինչպէս որ մարդիչը նշան կու տար գլխուն մէկ շարժումով: Այսպէս, էջը թղթէ գիրեր կը ժողվէր իսկ եւ իսկ եւ բառեր կը հեզէր անոնցմով: Մարդիչը յետոյ ըսաւ թէ իր ձեռքը միշտ իշուան վրայ կը կենար ըստ երեւութիւն անհոգութեամբ մը: Բայց իշուան մատներու հարուած մը տալով կամ մագէն քաշելով կամ կամիթ մը աւելի իշուան, անոր զուգորդել կու տար այս կամ այն շարժումը զոր սորվեցուցած էր: Վարժուած շուներ կը սորվին գործեր կատարել շարժումներու կամ ձայնի հետեւութեամբ միջոցաւ: Այսու ամենայնիւ չկայ անտուն մը որ հասկնայ բառ մը իրեն բառ, վասն զի, բաց ի յատուկ անուններէն, ամէն մէկ բառ ընդհա-

նուր գաղափար մը կը ցուցնէ: Անկէ ետեւ կու գայ բուն տրամաբանութեան կարողութիւնը, բարձրագոյն կարողութիւնը զոր մարդ ունի:

Կրնայ մէկը հարցնել, օրինակի համար, ինչպէս շուներ տրամաբանող էակի մը պէտքերն են: Ոչխար մը կ'իյնայ փոսի մը մէջ: Հօտին մէջ անսովոր ունէ բան կը վրդովէ շուներ, նա սովորած է հովիւին վազել վրդովեալ եւ հաչել: Կատու մը կը քաշէ մէկուն հանդերձէն, իբր թէ «Եկուր» կ'ըսէ: Բայց անոր բնադրը եւ ունակութիւնն է բաները ակոսաներովը բռնել տանիլ: Թաթիկը դրան գնդակին վրայ կը դնէ, երբ դուռը գոց է: Այս ուրիշ բան չէ, բայց եթէ զնդակը քաշելով զանգակին հնչուելուն եւ դրան բացուելուն զուգորդութիւնը:

Բանականութիւնը պէտք է սահմանուի իրեն տրամաբանութեան կարողութիւնը: Այդ է նախադրեալներէ եղբակացութիւններ հանելու տրամաբանական գործողութիւն մը: Կը պարունակէ ընդհանրացում, այն գերագոյն կարողութիւնը:

Գլխաւոր կէտերն են հետեւեալները պարզապէս: Կենդանին կատարեալ մեքենայականութիւն մըն է արձանագրելու եւ յաւերժացնելու համար ամէն մէկ տպաւորութիւն առանց արգելելու տրամաբանութեան եւ բարձրագոյն կամքէ: Մըջիւնին եւ մեղուին հիանալի բնադր, ինչպէս նաեւ ջրշուին, եւն, հանձաբը կը ցուցնեն կենդանական միտք, բայց ոչ թէ բանական կենդանիի իմացականութիւն: Բնադրներ որ կը տեսնուին կեանքի մինչեւ այնքան վար աստիճանին վրայ որ կը հասնին նախակենդանիներու, ուր ոչ ոք կը տեսնէ իմացականութեան գործարաններ եւ կարելութիւն:

ՈՎԿԻԱՆՈՍԻ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԿԼԻՄԱՅԻՆ ՎՐԱՅ

(Բալէ Ս. Թաբ)

Ֆիչեր կը խորհին թէ մարդաբան կ'ըլլաւ իր պայի մէկ շատ մեծ մասը կ'իյնայ հիւսիսային կողմն այն լայնութեան որ բնակութեան սահման կը համարուի Ամերիկայի մէջ: Լոնտոն հարաւային Լապրատորի լայնութեան տակ կ'իյնայ, ուր բնակիչները ցրուած են փոքրիկ գիւղերու մէջ: Եւ գլխաւորապէս ամառային բնակիչներ են, որոնք հոն կու գան աւելի հարաւային երկրներէն: Դկնորութեան համար: Զմեռը անոնց նաւահանգիստները կը դոցուին սառնէ, նաւարկութիւնը կը դադրի, մինչ զէպի Բրիտանիան կ'զգինները շոգեւունքը շարունակ կ'երթեւեկեն ամէն կողմերէ: Սբ. Փեթրոս պուրկի մեծ քաղաքը՝ որ ձմեռը անմատչելի է նաւերու, բայց ամառը բարեխառն կլիմայ ունի, կը գտնուի նոյն լայնութեան վրայ ուր կը գտնուի Լապրատորի հիւսիսային մասը, ուր ձիւն կ'իջնէ տարւոյն ամէն մէկ ամառն մէջ, եւ ուր տարուներող սառը կ'արգելէ նաւարկութիւնը մինչեւ իսկ ամառուան մէջտեղերը: Կլիմային խտութեան պատճառաւ միակ ժողովուրդը որ հիւսիսային Լապրատորը իրենց բնակութեան յարմար կը գտնեն, Եսկիմացիք են: Եւ ասոնք իրենց ապրուստը կը հայթայթեն մեծ զօւլաւութիւններով, գրեթէ բոլորովին ծովէն: Հոն ձերմակ մարդիկ չեն ընակիր՝ բաց ի քանի մը միսիոնարներէ եւ պատահական վաճառականներէ:

Շատեր քաջ գիտեն թէ ինչ է յիշեալ երկու երկրներուն կլիմաներուն տարբերութեան պատճառը: Եւրոպական ծովեզրերը շարունակ կ'ընդունին ջուր որ տաքցած է

հարաւային լայնութեանց մէջ եւ կը տարուի զէպ հիւսիս Ովկիանեան մեծ շրջաբերութեան միջոցաւ, մասնաւորապէս Ծոցի Յորձանքին միջոցաւ: Արեւմտեան հովիւրը որ զէպի Եւրոպական ծովեզրերը կը փչեն, Ովկիանեան այս ջերմին գօտիէն կը բերեն աւելի բարձր աստիճան ջերմութեամբ օդ, քան ցամաքին օդը: Ատլանտեանի արեւելեան կողմը փոխանակ Ովկիանեան տաք հոսանքի՝ Լապրատորի ցուրտ հոսանքը կայ, որ հիւսիսէն կը փչէ եւ կը պաղեցնէ հիւսիսարեւմտեան Ատլանտեանի ջուրը: Վասն որոյ Ովկիանոսէն եկող հովիւրը պաղած ջուրերու վրայէ կը փչեն, եւ գլխաւոր հովիւրը որ արեւմտեան են, կը փչեն ցամաքէն որ ձմեռը ցուրտ է եւ ամառը տաք:

Մարդ կրնայ տեսնել կլիմայի այս տարբերութիւնները եւ անոնց պատճառները, որոնք աւելի աչքի կը զարնեն Արջային Դօտուոյն մէջ քան յիշուած պարագային մէջ: Կրօնականիոյ մեծ ցամաքը, իր վեց եօթը հարիւր հազար քառակուսի մղոնով, բարձրագուտաւ մըն է, տարածութեան մեծագոյն մասը ձիւնով պատած: Զիւնը ամբողջովին իր ներքեւ կը թաղէ այդ երկիրը բաց ծովեզրերէն: Երկնցած լեզուները այս սառնադաշտերէն, որոնց տարածութիւնը կը հասնի մինչեւ 500,000 քառ. մղոնի, կ'երկնեան զէպի ծով եւ կը դոյացնեն անթիւ սառնալեռներ որոնք կը տատանին կը տարուերին ջուրերուն երեսը եւ կը պաղեցնեն զանոնք: Բայց, սառի այս ամբաւ տարածութեան հակառակ, Կրօնականիոյ ծովեզրերին ամառային կլիման նշանաւոր կերպով մեղմ է մինչեւ Մէլիլի Ծոց զէպ հիւսիս: Ասոր պատճառ է նոյն բանը որ ըսուեցաւ Եւրոպայի կլիմայական մասնաւոր յատկութեանց վրայով: Հարաւէն եկող հոսանք մը, որ հաւանօրէն Ծոցոյ Յորձանքէն ծագում կ'առնէ, ջուրը զէպ հիւսիս կը մղէ Կրօնականիոյ ծովեզրերին երկայնքով, եւ այսպէս կը բարձրացնէ ջերմութեան աստիճանը, եւ ուստի սառը որ կը կազմուի ծովու ջուրին մէջ, եւ սառնալեռները որ կը տարուերին ծովուն մակերեսին վրայ, կ'անհետանան տարուան տաք մասին մէջ:

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՀՈՒՄՈՒԼԹ ԳԱԽԱՌԻՆ ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒՆ ՇԻԿԱՓԱՅՏԸ

Ամերիկեան Քալիֆորնիա Նահանգին Հումպոլթ գաւառը կը պարունակէ գրեթէ անընդհատ գօտի մը շիկափայտի (ալ պագամ), որ ծովեզրերին զուգահեռական կ'երկնայ հարիւր մղոն երկայնութեամբ եւ իբր ութ մղոն լայնքով: Հաշուած է թէ շիկափայտի անտառները կը գրաւեն 538,000 Անգլ. արտավար երկիր: Այդ անտառներուն իբր 40,500 արտավարը կտրուած է: Այժմ գտնուած շիկափայտի անտառները կը հաշուուի թէ կարող են մէկ արտավարէն 100,000 ոտք ատաղձ արտադրել շուկայ տարուելու պատրաստ:

Շիկափայտի անտառներուն մէկ մասնաւոր լաւ յատկութիւնը սա է որ անկորուստ կ'երեւան: Ծառերուն կոճերը չեն չորնար ջնջուիր, այլ ոստեր կ'արձակեն, որոնք եթէ մինակ թողուին, ժամանակէ մը ետքը կը նորոգեն անտառները: Նաեւ, անտառները յամառ ընդդիմութիւն կը ցուցնեն անտառի հրդեհներուն աւերածներուն առջեւ, որոնք այնքան մեծ կորուստ կը բերեն ինքզինքան իսկ զանգաղութեամբ կը վառի

մինչեւ անգամ չոր եղած ատենը. եւ չի կա-
փայտի անտառի ծառերուն խիտ առխիտ բու-
սած ըլլալու իրողութիւնը — որուն պատճա-
ռաւ արեւը կը ծածկուի, եւ ներս չթափան-
ցեր իր ճառագայթը, եւ այսպէս կը պահուի
հողին խոնաւութիւնը, նաեւ մառախուղնե-
րուն եւ ծովային հովերուն խոնաւութիւնը —
կ'արգելէ կրակը ճարակելէ ներքեւի մացառ-
ներուն մէջ. Հրդեհ մը կը վազէ կ'երթայ
եղեկներուն կամ նոճիներուն անտառնե-
րուն մէջէն որոնք չի կափայտի անտառնե-
րուն սահմանակից են. բայց չկրնար այրել
այս վերջինները: Մինչեւ անգամ երբ ծա-
ռերը կ'իյնան, կը թուի թէ ա'ռ ռւրիչ փնաս
չեն կրեր, միայն իրենց կեղեւները կը կոր-
սնցնեն: Շիկափայտի ատաղձին կազմու-
թիւնը այնպէս է որ կը թուի թէ բոլորո-
վին դերձ է կրակին ներգործութենէն. ի
մէջ այլոց այս ատկուն յատկութիւնն է որ
չի չեալ անտառները յարգի կ'ընէ մասնաւո-
րապէս. վասն զի հակառակ եղեւնին եւ
մայր ծառերուն՝ ենթակայ չեն գոյութենէ
զաղբելու միակ հրդեհով մը:

ԵԿԵՂԵՅՈՒՅՑ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՄԻՋՈՅՆԵՐ
(Շար. Դոմէրու Բէ-էն)

3. Ուրիշ միջոց մը եկեղեցւոյ զարգացման
համար՝ է Հոգատարութիւնն աղքատաց.
Գուցէ ոմանք խորհին թէ այս խնդիրը կապ
մը չունի մեր խնդրոյն հետ: Ընդհակառակը
խոնարհաբար կ'ըսեմ թէ այս այնքան
էական է եկեղեցւոյ զարգացման, որքան
հիմը էական է չէնքին կանգնմանը համար:
Աղքատներ հոգալ բարեսիրական գործ է եւ
ոչ գուտ հոգեւոր: Սակայն ոչ մի բարեսի-
րական գործ եկեղեցւոյ պարտուց սահմա-
նէն դուրս նկատուելու է. մասնաւոր թէ
Գրիստոսի եկեղեցին ամէն ազնիւ, վսեմ եւ
բարեսիրական գործերու մէջ իր առաջնու-
թիւնը եւ ազդեցիկ բաժինը ունենալու է.
Գրիստոսի եկեղեցին կրնայ վարել լաւագոյն
ընթացք քան հետեւի իւր Փրկչին շաւիղ-
ներուն: Եւ այս մասին ինչ պատուական օ-
րինակ կու տայ մեզ ինքը մեր Տէրը. Ինչ-
պէս նա իր պաշտօնէութեան կարծ միջոցին
իր առջեւ կատարելու մեծ գործ մը ունենալով
հանդերձ՝ բնաւ անտես չըրաւ ազգի ազգի նեղ-
եաներ եւ կարօտեալներ որք իրեն կը դիմէին.
այլ միշտ կը խղճար անոնց վրայ, գուր եւ կա-
րեկցութիւն ունէր անոնց ամենուն համար
եւ կը լեցնէր անոնց պիտոյը ըստ բնութեան:
Եւ ինչ պայացոյց տուաւ իր Մեսիայութեան
երբ Յովնանէն Մկրտչին աշակերտներն ի-
րեն դաջին սա հարցմամբ թէ «Գու՞ն ա'ն
ես թէ ուրիշ մը սպասենք»: Պարզապէս
սա եղաւ իր պատասխանը. «Գացէ՛ք պատ-
մեցէ՛ք Յովնանէսին ինչ որ կը լսէք ու կը
տեսնէք. կոյրերը կը տեսնեն, կաղերը կը
քալեն, բորոտները կը մաքրուին, խուկերը
կը լսեն, մեռելները յարութիւն կ'առնեն ու
աղքատներուն աւետարան կը քարոզուի»: Եւ
չնչեմ տեսներ թէ ինչու մարդիկ տեսակ
տեսակ ընկերութիւններ կազմեն եւ այլ
միջոցներ փնտեն գիրար փոխադարձաբար
հոգալու. կամ ընդէր ապագայի համար հո-
գերով լեցուին եւ ջանան դրամ գիշել ձե-
րութեան եւ անկարութեան օրերու համար,
մինչ Գրիստոսի եկեղեցին կը կենայ իբր ա-
մենաբարձր կազմակերպութիւնը երկրիս
վրայ, ուր կը քարոզուի եւ կը մշակուի
սէր, համակրութիւն, կարեկցութիւն եւ
գութ, ուր անդամը կը սովորին ճանչնալ
մէկմէկ իբր եղբայր եւ իբր անդամը մէկ
ընտանեաց կամ միեւնոյն մարմնոյն, Եթէ

ասոնք գութ եւ կարեկցութիւն չունենան
դէպ իրենց անկեալ եւ կարօտեալ եղբայր,
հապա ո՞ր փնտենք դայն: Ամերիկեան
եկեղեցեաց ոմանց մէջ տեսած եմ բարի սո-
վորութիւն մը եւ կ'ուզեմ յանձնարարել
դայն մեր եկեղեցեաց: Այս եկեղեցիք երկու
ամիսն անգամ մը կանոնաւորապէս Տէրու-
նական Ընթերցաց հաղորդութիւնը կ'ունե-
նան եւ ի վախճանի պաշտաման՝ հանգա-
նակութիւն մը կը կատարուի յատկապէս
եկեղեցւոյ անկեալ եւ կարօտեալ անդամոց
օգնութեան համար: Այսպէս միթէ Պէնտէ-
կոստէի աւուրց ոգին յառաջ չը՞գար եւ մեր
կարօտեալը ըստ բաւականին չէ՞ն միթիւր-
ուի ինչպէս յաւուրս Պէնտէկոստէի: Կար-
ծեմ թէ այս է լաւ կերպ մը որով եկեղեց-
ւոյ կարօտեալ անդամը ըստ ամենայնի կը
հոգացուին եւ եկեղեցւոյ մէջ սէր, միաբա-
նութիւն եւ խաղաղութիւն կ'արծարծի:
Այսպէս նաեւ գումարներով ստակ փոխա-
նակ պահուելու ծերութեան օրերու համար,
եւ ուրիշ գումարներով ստակ փոխանակ
կենաց ապահովագրական ընկերութեանց
սնտուկները պարպուելու, եկեղեցւոյ գանձը
կ'երթան եւ եկեղեցին ալ աւելի կարող
կ'ըլլայ իր կարօտեալ անդամոց հասնելու
եւ ըստ արժանւոյն հոգալու զանոնք: Թուի
ինձ թէ իւրաքանչիւր եկեղեցի կերպ մը
գտնելու է այս օրհնեալ արդիւնքը յառաջ
բերելու համար: Վերեւ յիշածս միայն մէկ
կերպն է բազում այլ կերպերու:

Իր պարտուց վրայ արթուն եկեղեցի մը
նաեւ պարտի հոգ տանիլ դուրսի աղքատաց
եւ կարօտեալոց: «Բու աղբիւրներդ դուրսը
տարածուին»: Անտարակոյս մենք չենք
կրնար աշխարհիս բոլոր պէտքը լեցնել, սա-
կայն նաեւ թող չերեւանք աշխարհի անձ-
նասիրաբար միայն ինքզինքնիս հոգացող:
Այլ թող եկեղեցին, ըստ կարելոյն, պա-
տահութիւն ունենայ իր բարեօք ազդեցու-
թիւնը ձգել կամ գործածել մարդկային ա-
մէն խաւերու մէջ եւ ամէն միջին անկեանց
մէջ: Այսպէս եկեղեցին իր գործունէութեան
մի մասը թող ընէ աղքատաց հոգատարու-
թիւնը. թող մասնախումբեր կարգէ առ այս,
կամ աղքատաց խնամատար ընկերութիւն-
ները առնէ իր հովանւոյն ներքեւ եւ իբր
իր գործակատարները՝ տայ անոնց նպաստ,
հրահանգ եւ ուղղութիւն:

Եկեղեցւոյ այս անխորհր համակրութիւնն
առ կարօտեալս, աշխարհութիւնը զայնպիսիս
գտնելու եւ բարեյօժարութիւնը անոնց օգ-
նելու, ամենէն ազդու քարոզութիւնը պի-
տի ըլլան ցուցնելու աշխարհի թէ ինք կը
հաւատայ այն ճշմարտութեանց զորս կը
քարոզէ: Ամենէն մեծ ապացոյցը պիտի ըլ-
լայ իր գործնականութեան եւ անկեղծու-
թեան իբր հետեւող Գրիստոսի: Ամենէն յա-
ջողակ դուրսը պիտի ըլլայ աշխարհի սրտին
հասնելու: Ամենէն համոզիչ փաստը պիտի
ըլլայ զանոնք սիրաշահելու եւ ամենէն հրա-
պուրիչ բանը պիտի ըլլայ հաւատացեալոց ըն-
կերութիւնը փափաքելի եւ բաղձալի ընե-
լու: Թող ամէն եկեղեցի փորձէ դայս ըստ
կարի, ցուցնէ պատրաստութիւն «կոտրած
սիրտ ունեցողները բժշկելու» եւ փորձով
պիտի ստուգէ թէ հետեւանքը պիտի ըլլայ
աճում եւ զարգացում եկեղեցւոյ: Թող մեր
յօժարակամութիւնը կարօտեալոց օգնելու եւ
մեր համակրութիւնն առ թշուառս՝ եկեղե-
ցին սիրելի վայր մը ընեն, ուր փութան դի-
մել ամէն անոնք որ կոտրած են սրտով եւ
կարօտ համակրանաց: Եւ ահա դուռ կը
բացուի եկեղեցւոյ առջեւ՝ զԳրիստոս եւ

զԱւետարան քարոզելու: Հոս մեր առջեւ
փափուկ խնդիր մը երեւան կ'ելլէ, որու
կ'ուզեմ դաշիլ եւ անցնիլ: Թող եկեղեցւոյ
բոլոր շարժումներն այնպէս ըլլան որ մար-
դիկ «չոչ տեսնեն թէ մեր հասարակ է որ զմեզ
«ուրիշն պիտոյիցը հաղորդ ըլլալու վի-
ճակին մէջ կը դնէ. եւ թէ մեզի պատուիր-
ուած է որ աղքատները յիշենք»: Եթէ այս
ընելէն յետոյ տակաւին տարբեր մեկնու-
թիւններ կը տրուին մեր շարժմանց, մենք
պատասխանատու չենք: Եկեղեցին պարտի
յառաջ տանիլ իր բարի գործն անկեղծու-
թեամբ եւ սիրով: Սակայն, քրիստոնեայ
եղբայրս, թէեւ օտոյգ է որ այսպիսի եկե-
ղեցի մը կը զարգանայ ներքին եւ արտաքին
խաղաղութեամբ, թուով եւ գորութեամբ,
այս բանին մէջ եկեղեցւոյ յաջողութիւնը
նոյն իսկ «չոչ կախեալ է: Եկեղեցին իր
շարժմանց համար քու քսակիդ կը նայի:
Դու ո'րչափ առատասիրտ լինիս, եկեղեցւոյ
գործունէութիւնն ու շարժումը այնքան
ընդարձակ ու կենդանի կ'ըլլան: Եւ եկե-
ղեցւոյ շարժումը, գործունէութիւնը ո'ր-
քան առոյգ ըլլայ, չա՞նք, եւ զարգացումը
այնքան առոյգ եւ յաջող կ'ըլլան: Ո՛հ, օգնէ
այս փաստին եւ ասպարէզ տուր եկեղեցւոյդ
գործունէութեան: Ներեցէ՛ք որ աւելի չժան-
րանամ այս խնդրոյն վրայ վասն զի մեզ
պաշտօնէիցս շատ հաճելի չէ «տալ» քարո-
զել:

(Շարունակելի)

ԵՕԹՆ ՇԱՐԱԹ ԾՈՎՈՒՆ ՎՐԱՑ
(Ե. Ա. ձ., Էֆեսոսէ)

2.

Նայֆարվասէր փոքր բայց բաւական կա-
րեւոր տեղ մ'է իւր դրից շնորհիւ: Պալթիկ
Ծովու մէկ ծոցին եւ Վիսթուլա գետին ե-
զերքը շինուած է, վասն որոյ վաճառակա-
նութեան եւ զուարճութեան կամ օգտափո-
խութեան համար մեծ գիւրութիւններ կ'ըն-
ծայէ: Ռուզմագիտական տեսակէտով ալ հա-
ւանօրէն բաւական կարեւորութիւն ունի,
վասն զի ահագին զօրանոց մը կայ հոս,
նաեւ գետին երկու կողմը եւ ծովուն եւ-
զերքը բազմաթիւ ամրոցներ շինուած են:
Փողոցներու, նաւակներու եւ հասարակաց
պարտէզներու մէջ զինուորական համա-
գգեստը շատ յաճախ կը տեսնուի: Հասա-
րակ զինուորներն ընդհանրապէս բարեկազմ
պատանիներ կամ երիտասարդներ են: Երբ
պահակի պաշտօն կը կատարեն, փայլուն
սաղաւարտներ կը կրեն: Ուրիշ ատեն պարզ
կակուղ գլխարկ մը միայն կը դնեն: Սպայք
աւելի մաքուր հագուած, եւ ընդհանրապէս
բարձրահասակ: Վայելակազմ անձինք են:
Միշտ ուղիղ կը կանգնին եւ կը քալեն, եւ
իրենց շարժումները եւ խօսուածքը միշտ
ուսուումասիրուած ոճով կը կատարուին:
Երբ ուղեւոր մը, որ առաջին անգամ Գեր-
մանիա կ'այցելէ, մոռնէ այնպիսի նաւահան-
գիտ մը ուր Գերմանական նաւատորմին
մէկ կարեւոր մասը համախմբուած է, տեսնէ
բազմաթիւ հզօր ամրոցներ եւ մեծ զօրանոց
մը, եւ ամէն տեղ հանդիպի սպայից եւ
զինուորաց բազմութեան, ընականաբար
կը փորձուի խորհիլ թէ Գերմանացիք ուրիշ
խորհուրդ չունին՝ բայց եթէ պատերազմի
պատրաստութիւն:

Սակայն որչափ որ անոնք իրենց զինուո-
րական գործոց մեծ ուշադրութիւն կ'ըն-
ծայեն, նոյնչափ եւ թերեւս աւելի ու-
շադրութիւն կ'ընծայեն իրենց վաճառակա-
նութեան եւ արհեստից: Եւ ինչպէս յա-
ջողած են զինուորական մեծ ազդ մը ըլլալ,

նոյնպէս սկսած են վաճառականութեան եւ արհեստի մէջ աշխատիլ զիրք մը գրաւել, որ ուրիշ ազգերը նախանձի կը շարժէ եւ կը շուտեցունէ։ Փոքր բան չէ որ, մինչ նաւաշինութիւնն իրենց համար բաղդատաբար նոր արհեստ է, կարող եղած են իրենց մարտանաւերը շինել եւ զինել առանց ուրիշ ազգի օգնութեան։ Նայֆարվասէր շինուած է Վիսթուլա գետին բերանը եւ նոյն գետին վրայ իւր երեք մղոն վեր կը գտնուի Տանցիկ, որ հին եւ բաւական մեծ քաղաք մ'է։ Գանի մը անգամ Նայֆարվասէրէ Տանցիկ դացինք շոգենաւով, եւ գետին երկու եւ զերքը կը տեսնէինք նաւարաններ եւ ուրիշ գործարաններ, նաեւ անագին անառիկ ամրոցներ։ Խաղաղութեան եւ պատերազմի արհեստից նշաններն այսպէս ամէն կողմ քով քով կը տեսնուին։

Տանցիկ այս կողմերու ամենէն կարեւոր քաղաքն է եւ Գերմանիոյ ամենէն կարեւոր նաւահանգիստներէն մին։ Նայֆարվասէր իւր կարեւորութիւնը բոլորովին անոր կը պարտի։ Ինչպէս ամէն հին Գերմանական քաղաքի մէջ, նոյնպէս Տանցիկի մէջ կայ հին մայր եկեղեցի մը, ուրիշ հին եկեղեցիներէ զատ։ Ասոնք բարձր եւ մեծ շէնքեր են, երկայն եւ նեղ պատուհաններով։ Բայց հոյակապ կամ վսեմ բոլոր երեք չկրնար գործածուիլ ասոնց համար, վասն զի ամէնքն ալ առանց բացառութեան աղիւսէ շինուած են, եւ տարակոյս չկայ թէ աղիւսէ պատեր դարեւ ետքը շատ հրապուրելի տեսարան չեն ընծայեր։ Մարդ մինչեւ իսկ կը տարակուսի անոնց հաստատութեան վրայ, բայց քանի որ այդ շէնքեր ցարդ կանգուն մնացեր էին, մենք ալ համարձակեցանք մտնել մայր եկեղեցին եւ անոր երեք հարկեր ոտնաշափէ աւելի բարձր աշտարակին գագաթն ելլել։ Բաւական յոգնեցուցիչ աշխատութիւն էր այսչափ հարկեր ոտք վնդ ելլել, բայց աշտարակին գագաթէն ընդարձակ եւ փառաւոր տեսարան մը կը պարզուէր մեր առջեւ, եւ ամբողջ քաղաքը տեսնուլ ամենէն աժան եւ դիւրին ճամբան այս էր։ Եկեղեցւոյն մէջ ալ տարակոյս չկայ թէ պատմագէտին եւ հնագէտին համար շատ հետաքրքրական պատկերներ, գրքեր, աթոռներ եւ ուրիշ ձեռակերտներ կային, բայց մեզ համար ամենէն աւելի նշանակութիւն ունեցող առարկան էր Լուտերի մարմարեայ մէկ արձանը։ Կաթոլիկ եկեղեցի մ'էր այն ժամանակաւ, եւ հիմա Լուտեր գրաւած է զայն։ Քաղաքին մէջ հին Գոթական ոճով շէնքեր եւ հին փողոցներ տակաւին կը գտնուին, եւ նորերէն աւելի հետաքրքրական երեւոյթ կ'ընծայեն ուղեւորին։ Բայց հինը նորին շատ արագ տեղի տալու վրայ է։ Լաւ ստարկուած լայն փողոցներ, որոց մէջէն երկաթեղակա կառքեր կը սլանան, երկաթուղի, հասարակաց պարտեզներ, թանգարաններ, պետական անագին շէնքեր եւ ամրոցներ ներկայ դարուս յատուկ երեւոյթ մը կու տան քաղաքին մեծ մասին։

Պալմիկ Ծովու հանգարտ եւ յստակ ջուրերուն մէջ քանի մը անգամ լողանալու շատ հաճելի փորձառութիւնն ունեցանք։ Եւ թէպէտ ծովուն օդը տաք, փայլուն եւ նուրբ աւազին մէջ այս տեղոյ համբաւաւոր սաթը փնտեցինք, մեր ջանքերը յաջողութեամբ չպսակուեցան։ Երբ տեսանք ինչ որ արժան էր տեսնել Տանցիկի եւ Նայֆարվասէրի մէջ, մեր շոգենաւին բռն ալ պարպուած էր։ Ուստի առանց ժամա-

նալ կորսնցունելու ճամբայ ելանք մեր ուղեւորութիւնը շարունակելու։ Շուտով անգամ մը եւս բաց ծովուն վրայ կը գտնուէինք եւ ցամաքն աներեւութացաւ։ Մեր երկրորդ նաւահանգիստը պիտի ըլլար Կամպ-Քարլէպի, ի Ֆինլանտիա։ Նաւապետը այդ նաւահանգիստը գացած չունէր, եւ զարմանալի էր տեսնել թէ ինչպէս կողմնացոյցին եւ քարտէսին օգնութեամբ ցամաքին աներեւութանալէն քանի մը օր ետքը շոգենաւը հասաւ ճիշդ այն ծոցը ուր երթալ մեր նպատակն էր։ Արեգակին եւ աստղերուն միջոցաւ ալ նաւապետը ատեն ատեն նաւուն դիրքը աւելի ճիշդ կերպով կ'որոշէ, վասն զի կողմնացոյցը ամէն ատեն ճիշդ տեղեկութիւն չտար։ Ծովուն վրայ կամ ծովեզերքը գտնուած լոյսեր ալ նաւապետին շատ մեծ օրհնութիւն են, վասն զի անոնց միջոցաւ անսխալ կերպով կրնայ իմանալ թէ ո՛ւր կը գտնուի։ Լուսատուէն մը ծովուն վրայ նաւուն ճամբան լուսաւորելու համար շինուած չէ։ Նաւորդն անոր լուսոյն գոյնին եւ ուրիշ յատկութեանց միջոցաւ կ'իմանայ թէ ո՛ր ցամաքին, կղզւոյն կամ ժայռին մօտ կը գտնուի։ Երբ գիտէ թէ իւր նաւը ժայռերու մօտ է, ինչ անձկութեամբ եւ ուշադրութեամբ իւր չորս կողմը կը դիտէ նշմարելու համար այն լոյսը որ այդ ժայռերուն դիրքը կը ցուցնէ։ Երբ լոյսը կը տեսնէ, յայնժամ կը սկսի ազատ շնչել, վասն զի այժմ գիտէ թէ ժայռերն ո՛ւր են եւ նաւն ո՛ւր է։ Դիւրին է երեւակայել ուրեմն թէ ինչ աղետալի արկածներ կրնան պատահիլ եթէ ունէ դժբաղդութեամբ լուսատու մը լոյսը մարի։ Լոյսը նաւորդին համար շատ աւելի կարեւոր եւ նուիրական բան է քան ցամաքի բնակչին համար։

Կողմնացոյցի, քարտէսներու, արեւին, հիւսիսայն աստղին եւ արեւստակաւ լոյսերու օգնութեամբ ուրեմն նախ Պալմիկ Ծովուն եւ ապա Պոթնիոյ Ծոցին մէջ նաւելով ապահովապէս հասանք Կամպ-Քարլէպի ծովածոցը։ Շոգենաւին վերնայարկէն դեղեցիկ եւ հետաքրքրական տեսարան մը կը պարզուէր մեր առջեւ։ Ծովը վերջին աստիճան յստակ եւ ողորկ էր։ Հոս հոն փոքր կղզիներ եւ թերակղզիներ կը տեսնուէին։ Յամաքը եւ կղզիները տափարակ էին առանց բլուրներու կամ հովիտներու, եւ բոլորովին ծածկուած էին ծառերով։ Ծով եւ ծառ կը կազմէին գրեթէ բոլոր տեսարանը։ Ծառերուն մէջ հոս հոն գեղեցիկ ներկուած տուններ կը տեսնուէին։ Լուսութիւն եւ հանդարտութիւն կը տիրէր ամէն կողմ։ Նաւամատոյցին վրայ ալ բազմութիւն մը կար գործաւորներու որ լուսութեամբ նորեկ շոգենաւը կը դիտէին։ Մեր շոգենաւն ալ այդ նաւամատոյցին քով կանգ առաւ։ Կամպ-Քարլէպի ծովեզերքէն քանի մը մղոն հեռի կը գտնուի։ Երկաթուղի մը, որ անտառի մը մէջէն կ'անցնի անընդհատ, զայն հաղորդակցութեան մէջ կը դնէ ծովեզերքին հետ։ Սոյն երկաթուղեւ քանի մը անգամ դաշինք այդ փոքր աւանը որ հազիւ 2,500 բնակիչ ունի։ Եկեղեցւոյն բարձր աշտարակին գագաթէն կարող եղանք տեսնել տեղւոյն բոլոր շէնքերը, եւ անոնցմէ անդին մեր չորս կողմը դարձեալ կը տարածուէր անծայր անտառը։ Չկար բլուր մը կամ անծառ գետին մը որ տեսարանին միօրինակութիւնը խանգարէր։ Աշտարակէն իջնելով կը թափառինք փողոցներուն մէջ, որ լայն եւ վերջին աստիճան մաքուր են։ Տուները իրարմէ անշատ շինուած են, եւ իւ-

րաքանչիւրը իւր պարտէզն ունի։ Ամէնքն ալ փայտաշէն, բայց շատ մաքուր եւ կոկիկ շէնքեր են։ Ամէն տան դուրսը սանդուխ մը կայ, որ գետնէն մինչեւ տանիքը կ'երկարի, եւ որ հրդեհի ժամանակ տանիքը ելլելու համար կը գործածուի։ Տեղւոյն երեւելի են թէն միոյն տունը մտնելու պատեհութիւնն ունեցանք, եւ շատ զարմացանք փառաւոր կերպով կահաւորուած եւ զարդարուած սենեակները տեսնելով։ Մեր զարմանքը աւելի լաւ կը հասկցուի եթէ յիշուի թէ Կամպ-Քարլէպի հիւսիսային լայնութեան 64^{րդ} աստիճանին վրայ կը գտնուի, Արշային շրջանակէն իւր 150 մղոն միայն դէպ հարաւ, թէ ամբողջ ձմեռը ծովը սառած կը մնայ եւ ամրան քանի մը ամիսներուն մէջ միայն կարելի է ծովու միջոցաւ հաղորդակցուլ թիւն ունենալ եւ վաճառականութիւն ընել աշխարհի ուրիշ մասերուն հետ։ Ընթերցողը մեզ հետ շատ պիտի զարմանայ նաեւ երբ իմանայ թէ աշխարհի անկիւնը համարուած այսպիսի փոքր տեղոյ մը մէջ կը գտնուին տպարաններ, լուսանկարչատուններ, դրամատուներ եւ հասարակաց գեղեցիկ պարտեզ մը, երկու լրագրիներ կը հրատարակուին, մին Շուեթերէն եւ միւսը Ֆինլանտերէն, եւ գրեթէ ամէն կարեւոր խառնութի եւ շէնքի մէջ հեռաձայն կայ։ Մեզ ըսուեցաւ թէ բնակչաց թիւն ինկատ աճելով Ֆինլանտիոյ մէջ աւելի հեռաձայն կը գործածուէր քան աշխարհի վրայ ուրիշ ունէ տեղ։ Կամպ-Քարլէպի մէջ թանգարան չկայ, բայց պատմական նաւակ մը կը գրանուի, որ մանաւանդ Անգլիացւոց համար թանգարանէ մը աւելի արժէք ունի։ Ֆինլանտիա Ռուսիոյ պաշտպանութեան տակ կը գտնուի, եւ Խրիմու պատերազմին ժամանակ Անգլիական նաւախու մը մինչ լանտիոյ ջուրերը կու գայ թշնամոյն վաճառականութեան վիսա հասցունելու։ Ըստ մեր Ֆինլանտացի բարեկամն պատմութեան Անգլիացիք ծովեզերայ քանի մը տեղերու մթերանոցները եւ մթերքը կ'այրեն։ Անգլիական քանի մը մարտանաւեր Կամպ-Քարլէպի ալ կու գան, բայց որովհետեւ ջուրը հոս ծանծաղ է, ծովեզերքին շատ չեն կրնար մօտենալ։ Վասն որոյ նաւակները ծով կ'իջեցունեն, եւ անոնցմով նաւաստիներ դէպ ի ծովեզերքը կը թրավարեն մթերանոցները այրելու համար։ Երբեք չեն տեսներ Ռուսական զինուորները եւ թնդանօթները որ մթերանոցներուն ետեւ դարանակալ եղած են։ Ձինեալ Ֆինլանտացիք ալ հոս կը սպասեն իրենց անձնական ստացուածքը պաշտպանելու համար։ Երբ նաւակները ցամաքին բաւական կը մօտենան, ցամաքէն մահառիթ կրակ կը տեղայ անոնց վրայ։ Անգլիացիք յանկարծակի կու գան երբ կրակի կ'ենթարկուին անտեսանելի թըշնամոյն կողմէն։ Իրենց ուրիշ բան չմար բայց եթէ ետ դառնալ։ Ի բաց առեալ նաւակ մը որ արդէն ցամաքին վրայ խրած ըլլալով չէր կրնար շարժիլ։ Անգլիացի սպայ մը եւ եօթն նաւաստիք կը սպաննուին, եւ մնացեալ անձնատուր կ'ըլլան։ Ֆինլանտացիք իրենց գերեզմանատան մէջ թաղած են մեռելները եւ անոնց գերեզմանին վրայ կանգնած են տապանաքար մը, որ քրիստոնէական իշխան գրուած գեղեցիկ արձանագրութիւն մը կը կրէ։ Տեսանք այս գերեզմանը, ինչպէս նաեւ նաւակը որ յատկապէս կառուցուած տաղաւարի մը մէջ կը պահպանուի։

Երիտասարդաց կիրակնօրեայ աղօթքի ժողովը կը սկսի ժամը 9ին (Ը. Թ.) Պայպել Հառուսի մատրան մէջ։ Խորհրդածութեան նիւթն է Շուեթերէն կը հաւատանք Աստուծոյ Որդիին։ Թ. 35։

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մընաւ. Դեր գնդապետ փիքառ, որ Մ. Զոյայի դատէն անմիջապէս առաջ դատուեցաւ զինուորական ատենանի առջեւ ստամբաստանութեամբ թէ գաղտնիքներ հաղորդած է իր փաստաւանին, Յրանաական բանակէն արտաքսման դատապարտուեցաւ: Շարաթ դեր գնդապետը մենամարտեցաւ Հանրի գնդապետին հետ որմէ իբրեւ ստախոս ամբաստանուած էր Մ. Զոյայի դատին միջոցին: Հանրի գնդապետը թեթեւ վէրք մը առաւ, էսթէրհազի կոմսը մենամարտի հրաւիրած է փիքառ դեր գնդապետը, բայց հրաւերն ընդունուած չէ: — Անցեալ շաբթու Հիւսիսային Յրանսայի Պարլըմէնը քաղաքին մէջ խուժանը յարձակեցաւ քանի մը Հրէական խանութներու վրայ եւ աւարի տուաւ զանոնք: — Երեսփ. Ժողովը վաւերացուց Յրանսայի եւ Պարզիի միջեւ գոյացած համաձայնութիւն մը, որով կը լուծուին երկու պետութիւններուն միջեւ անլոյծ մնացած կարգ մը խնդիրներ: — Ելեւմտական նախարար Մ. Գոշըրի ըստ թէ մտադիր է փակել այն տեղերն ուր արժէթուղթեր կը վաճառուին սակարանէն դուրս Արժէթղթի միջնորդներու հանդէպ այս նախարարին ընթացքը քիչ մը վրդոված է Փարիզի սակարանը եւ զիններու թեթեւ անկման մը պատճառ եղած: — Նիկերի խնդրոյն նկատմամբ Յրանսական մամուլը կասկածոտ դիրք մը բռնած է Անգղիոյ հանդէպ: Անգղ. մամուլն ալ հակառակ է նոյն դիրքը բռնել փոխադարձաբար: Փարիզեան թերթերէն ոմանք յայտնի կ'ամբաստանեն Նիկերի Անգղ. ընկերութիւնն իբրեւ պատճառ Պէրնի անուն Յրանսացի սպային սպանման: Անգղ. թերթերն ալ կ'ու հոգով կը յիշեցնեն թէ Նիկերի ընկերութեան դէմ Յրանսական թերթերու կողմէ նոյն գանգաւոր եղաւ նախորդ տարին եր Ափրիկէի մէջ մեռած ուրիշ Յրանսացի սպաններու նկատմամբ, բայց երեւակայութենէ զատ ուրիշ հիմ չունենէ՝ ինչպէս կը տեսնուի Յրանսական կառավարութեան պաշտօնական թղթերէն: Այս անգամ Մ. Պէրնի սպանին անմիջապէս ձերբակալուեցաւ եւ հրացանի բռնուեցաւ Յրանսական իշխանութիւններուն կողմէ: Յրանսական թերթեր կ'ըսեն թէ Յրանսա պէտք ունի Նիկերի գաւառին Նիքքի եւ Պոսա աւաններուն եւ աննկուէ զանոնք, եւ թէ Անգղիոյ հետ համաձայնութեան հիմ մը կայ, եւ այդ սա է թէ Յրանսա յօժար է Անգղիոյ շնորհել բոլոր յարակից հողերը պայմանաւոր Անգղիա հաւանի այդ երկու աւաններուն Յրանսական գրաւման: Ասոր կը պատասխանէ Միւնսթրը թէ այս առաջարկը կը նմանի անոր զոր մարդ մը կ'երթայ տան մը տիրոջ կ'ընէ ըսելով, Ձեր տունը կ'ուզեմ ես, եւ եթէ չխառնուիք զայն գրաւելուս, զրան քով խորհիւնքը գործածելու արտօնութիւն կը շնորհեմ ձեզի: Թերթերու այս վէճէն յայտնի է թէ ամենամիտքը բան մը կրնայ Յրանսայի եւ Անգղիոյ միջեւ պատերազմի մը առիթ ըլլալ այս խնդրոյն համար: Սակայն Մ. Հանթթօ Երեսփ. Ժողովին մէջ երկար ատենախօսութիւն մը ընելով ըսաւ թէ կը հաւատայ որ խնդիրը շուտով գոհացուցիչ լուծման մը պիտի բերուի ձեռնարկուած բանակցութիւններուն միջոցաւ:

Աւսթիւ. Պոնտիոյ նահանգային Ժողովը

նիստերը դադարեցուց խանդավառ ցոյցերով ի նպաստ Յրանց Եղեֆ կայսեր: Աւսթիոյ քաղաքական կացութիւնն այդ նիստերով աւելի ծանրացաւ քան մեղմացաւ: Հիմա յայտնի է թէ Պոնտիոյցիները դիւրաւ պիտի չհաւանին Գերմաններուն ընդունելի ունէ օրէնքի զոր Բայսսթաթը քուէարկէ: Բայսսթաթի վերջին նստաշրջանի խոսովութիւններուն ծանուցումը պատճառը Գերմանացիներու առարկութիւններն էին ընդդէմ Պատէնի կոմսին լեզուական օրէնքներուն: Այդ օրէնքները ջնջուած են: Շարաթ հրատարակուեցաւ նոր օրէնք մը, որով կը բորձուին Գերման կուսակցութեան անդէն կարեւոր գանգաւորները: Բայց տակաւին գոհ չէ Գերման կուսակցութիւնը, եւ Պատեն կ'առաջարկուի Գերման կուսակցութեան անդէն օգտակար արդիւնք մը ձեռք բերելու հաւանականութիւն չտեսնելով, հրաժարեցաւ ամբողջ նախարարութեան հետ: Կայսրն ընդունեցաւ հրաժարականը, եւ Պատեն կ'առաջարկէ իր պաշտօնը շարունակել մինչեւ որ նոր նախարարութիւն մը ընտրուի, եւ Թուն կոմսին առաջարկեց նոր նախարարութիւն մը կազմել, նաեւ հրաւիրեց Բայսսթաթի ի նիստ գումարիլ Մարտ 21ին: Զոյց մը կայ, որ կրնայ իրաւ ըլլալ թէ եւ հաւանական չէ, թէ Թուն կոմսին նախարարութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ ձաւթայ պատրաստել Պոնտիական Թագաւորութեան մը հաստատման, Յրանց Եղեֆ կայսրն ըլլալով թագաւոր, ինչպէս արդէն է Հունգարիոյ թագաւոր եւ միանգամայն Աւսթրիոյ կայսր: Այս զրոյցին վրայ ամէն ինչ որ կրնայ բուռիլ՝ սա է թէ Ձեի կուսակցութիւնը տարիներէ ի վեր կ'աշխատի ի գլուխ հանել Պոնտիա ուրոյն թագաւորութեան մը վերածելու այդ նպատակը: — Կոլուխովսքի կոմսն անցեալ շաբթու նորէն այց մը ընդունեցաւ Պուլկարիոյ Յերաթինանտ իշխանէն: Կը կարծուի թէ այցին նպատակն էր հաշտութիւն գոյացնել Յրանց Եղեֆ կայսեր եւ իշխանին միջեւ:

Ձիւ. Ճափոնական պատերազմի տուգանքին վճարման համար պէտք եղած 16,000,000 ոսկիի փոխառութեան պայմանագրութիւնն ստորագրուեցաւ: Այս փոխառութեան մասնակցութեան ստորագրութիւնները շարաթ պիտի սկսին Լոնտոնի մէջ: Կիւսցուի թէ Ձին հաւանած է 4½ առ հարիւր տոկոս վճարել եւ 100 ոսկինոց պարտաթղթերը 83 ոսկեոյ գնով հրապարակ հանել: Կ'ըսուի թէ Անգղիոյ եւ Գերմանիոյ հետ կնքուած Ձինական այս փոխառութեան դէմ Յրանսա եւ Ռուսիա բողոքած են եւ այդ երկու պետութիւններու այս կերպով ընծայուած աւելի ազդեցութեան համար փոխարինութիւն կը պահանջեն: — Դեռ ստորագրուած չէ Բիւս Զօի Գերմանական վարձակալութեան վերաբերեալ վերջնական պայմանագիրը: Բայց Գերմանիա Ձինէ կը պահանջէ՝ բաց ի երկաթուղիներու մենաշնորհներէն որ արդէն տրուած են՝ Գերմանացի ճարտարագէտներ որոշել թիւնցին—Ձիւքեանկի երկաթուղւոյ գծին շինութեան համար: Այդ գիծը պիտի անցնի Շանթունկի մէկ մասէն, եւ շինութեան մենաշնորհն Ամերիկեան ընկերութեան մը տրուած էր Գերմանական այս պահանջումէն առաջ:

Ռուսիա. Կայսրուհին հարսանիքէն աղէկացաւ, բայց թոքաւատալ ունի: — Ելեւմտական նախարարը Ռուսիոյ մէջ մեթրական դրութեան ընդունուելուն նպատակաւ կարծիք յայտնեց: — Բացատրութիւն կը տրուի թէ

Տուգանի Ծովածոցի այն կղզին զոր Ռուսիա Գորէայէ վարձու բռնած է՝ անկարելի կղզի մ'է, որ Ռուսիա կ'ուզէ ածուխի մթերանոց մը հաստատել: Կ'ըսուի թէ Ճափոն արդէն ածուխի մթերանոց մը ունի նոյն կղզւոյն վրայ:

Իսպան. Ուրբաթ ամբողջ Իտալիոյ մէջ մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ երկրին սահմանադրութեան հրատարակման տարեդարձը: — Շարաթ Իտալիոյ ամէն կողմը երկրաշարժի սաստիկ ցնդում զգացուեցաւ եւ բաւական աւեր գործուեցաւ:

Անգլիա. Հնդկաստանի հիւսիսարեւմտեան սահմանագլխի բոլոր Աֆրիկի ցեղերը բաց ի մէկ ճիւղէն ընդունած են Անգղ. պայմանները: Այս կարծել կու տայ թէ նորէն Թիւրա արշաւելու պէտք պիտի չլինայ այլ եւս: Բայց ցեղերուն հնազանդութիւնը Անգղիոյ կը բերէ խայսքը կրճին նկատմամբ որոշում մը տալու պարտականութիւնը: Մինչեւ ցարդ Անգղ. կառավարութիւնը այս կիրճը բռնած էր մի միայն Աֆրիկի ցեղերուն ձեռքով: Հիմա խնդիր է թէ, անցեալ աշնան մեծածախ պատերազմէն եւ կիրճը պահպանելու համար գործածուած ցեղերուն անհաւատարմութենէն ետեւ, այդ կարեւոր անցքը դարձեալ Աֆրիկիներու պահպանութեան յանձնուելու է թէ Անգղիա ինք իր ձեռքն առնելու է զայն: — Անցեալ շաբթու Պոմպայի մէջ ժամտախտէ 1,097 անձ մեռան: — Անգղիոյ Պանքան ծանոց թէ Անգղիոյ, Յրանսայի եւ Ռուսիոյ կողմէ երաշխաւորելի 120 միլիոն ֆրանքի Յունական փոխառութեան մէկ երրորդին, այսինքն 40 միլիոն ֆրանքին, համար պատրաստ է ստորագրութիւն ընդունելու: — Անցեալ երեքշաբթի Երեսփ. Ժողովին մէկ վիճաբանութիւնն յանդեցաւ սա որոշման թէ Ժողովին կարծիքով Ձինական պետութեան հողային ամբողջութիւնը կարեւոր պայման է Անգղ. շահերուն պաշտպանութեան: Այդ վիճաբանութեան պահուն Արտաքին գործերու նախարարի խորհրդական Մր. Բըրզըն ըսաւ թէ Անգղիա Ձինու մէջ երկիր գրաւելու փափաք չունի, բայց ինչ ինչ պատահականութիւններու բերմամբ կրնայ ստիպուիլ փոխել իր քաղաքականութիւնն այդ մասին:

Միւնսթր Նահանգներ եւ Սպանիա. Ուաշինկթընի Սպանիական նորընտիր դեսպան Մ. Պէրնապէ իր պաշտօնավարը գնաց: — Հաւանայի նաւահանգստին մէջ Ամերիկեան Մէյն մարտանաւին ընկղման պատճառներուն վրայ նոր լոյս չսփռուեցաւ դեռ: Ամերիկեան կարգ մը թերթեր ըսին թէ պայթման տարաքին պատճառէ յառաջ եկած ըլլալուն տպացոյցներ գտնուած են: Այդ զրոյցները սակայն հակակշռուեցան Ամերիկեան Ծովային նախարարին սա յայտարարութեամբ թէ իր կարծիքով անկարելի է որ Սպանիական կառավարութիւնը ունեցած ըլլայ այդ աղետին հետ: Սպանիոյ մէջ ասով յառաջ եկած հանգարտութիւնն աւելցաւ Մատրիտէ անցեալ շաբթու զրկուած սա զեկոյցով թէ Ամերիկեան քննիչ յանձնաժողովը տեղեկագրած է թէ պայթումը տեղի ունեցած է նաւուն ներքին կողմը: Սակայն ճշմարիտ չէ այս, վասն զի յանձնաժողովն աւարտած չէ իր տեղեկագրութիւնը եւ, քննելէ ետեւ դժբախտ նաւուն նաւազներէն անոնք որ ողջ են եւ Ամերիկեան մօտակայ նաւահանգստի մը մէջ կը գտնուին, շարաթ վերադարձաւ Հաւանա՝ աւարտելու համար

Մէջի մարմնոյն քննութիւնը : — Կ'ըսուի թէ Սպանիական կառավարութիւնը Հաւանայի Ամերիկեան ընդհ. հիւպատոս Մր. Լիի յետո կոչուի խնդրած է : Բայց իր խնդիրը չէ ընդունուած, եւ երկու պետութիւններուն փոխադարձ յարաբերութիւնները դարձեալ ձգտեալ են շատ :

Թուապահ. Անցեալ շաբթու Աթենքի օտար դեսպանները խմբովին Եորկիոս թագաւորին ներկայացան եւ իրենց խնդակցութիւնն յայտնեցին : — Անցեալ չորեքշաբթի Երեսփ. Ժողովը գումարեցաւ եւ քուէարկեց որոշում մը, որով անձնութիւնը կը յայտնուի Եորկիոս թագաւորին եւ երկար կեանք կը մաղթուի Ն. Վեհափառութեան : — Կիրակի թագաւորը եւ արքայական ընտանիքը առաջին քարը զետեղեցին այն եկեղեցոյն, որ պիտի կառուցուի ի յիշատակ վերջին պատերազմին մէջ մեռած յոյն զինուորականներուն : Այդ արարողութեան առթիւ արքայական ընտանիքին նկատմամբ մեծարանքի ժողովրդային մեծ ցոյց մը տեղի ունեցաւ : — Երեսփ. Ժողովը առաջին եւ երկրորդ ընթերցմամբ ընդունեցաւ Յունական երեսփոխանի միջազգային հսկողութեան օրինագիծը : Ժողովին կողմէ դժուարութիւններու պիտի չբախի այդ օրինագիծին վերջնական ընդունելութիւնը :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շաբաթ Ռուսական դեսպան Մ. Չինովիէվ պատիւ ունեցաւ ոչ պաշտօնապէս Վեհ. Սուլթանի ներկայանալու : Այդ առթիւ ակնաւորու Օսմանիյէի պատուանշան ընդունեցաւ : Կայսերազուն Ապտ իւլ Գասէր եւ Ահմէտ էֆ. իշխանները հեծելազօրաց հարկւրապետի աստիճան ընդունեցան :

Քարասիի կառավարիչ Էօմէր Ալի պէյի եւ Միքրոպարանական Հասապետութեան տնօրէն Տր. Նիքոլի առաջին կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան ընդունեցաւ :

Մուսուլի նախկին կուսակալ Թահիր փաշա Վանի կուսակալ անուանուեցաւ :

Գուլյումէի Պետրոս էֆ. ի առաջին կարգի Օսմանիյէ պատուանշան ընդունեցաւ :

Աթենքի Գերմանական դեսպանի կնոջ առաջին կարգի Շէֆաքաթի պատուանշան ընդունեցաւ :

Մուսուլի նախկին կուսակալ Զիւհտի պէյ Պետական խորհրդոյ քաղաքային ճիւղին անդամ ընտրուեցաւ :

Պատուիրուեցաւ որ դարնան իրենց գունդերուն վերադառնան այն զինուորները, որ վերջին պատերազմին առեւն վիրաւորուեցան եւ հիւանդանոցներու մէջ դարմանուելէ ետեւ իրենց տեղերը զրկուեցան :

Իգլիկ կը ծանուցանէ թէ Օսմ. կառավարութիւնը Յիւստանական կառավարութիւնէն պիտի գնէ Լէթէ անուն ծովամարտիկ հաւածողը, որ բաւական ժամանակ նաւահանգստի մէջ կեցաւ իրեն պահականաւ Յիւստանական դեսպանատան : Կ'ըսուի թէ Լէթէ 60,000 ոսկւոյ ծախքով շինուած է, եւ գնման համար սակարկուած գինն է 20,000 ոսկի :

Միացեալ Նահանգներու Օսմ. դեսպան Ալի Ֆէրրուհ պէյ հինգշաբթի ուղեւորեցաւ Ուաշինկթըն :

Որոշուած է նորոգել Բ. Դրան շէնքը, եւ գործին հսկելու համար յանձնաժողով մը կազմուած է :

Շաբաթ Թագսիմի Այի Թըլիպա Յունական եկեղեցիին մէջ գոհարանական յատուկ պաշ-

տօն կատարուեցաւ Պոլսեանկ Յոյն հպատակներուն խնդրանքով ի նշան սիրոյ եւ հաւատարմութեան առ Եորկիոս թագաւոր Յունաց : Ներկայ էին Յունական դեսպան Մալրոքորտաթօ իշխանը եւ օտար ամէն դեսպաններ իրենց ուրոյն պաշտօնէութիւններով եւ ամէնքը պաշտօնական համագլխատ կը կրէին : Օսմ. կառավարութեան ներկայացուցիչն էր Արտաքին գործերու պաշտօնատնէն Նիքոլաքի էֆ. : Յունաց պատրիարքին ներկայացուցիչն էր պատրիարքական փոխանորդ Տ. Նիքիտոսթոմոս : Այդ առթիւ անգին բազմութիւն խոնեցաւ, եւ կրօնական պաշտօնէն ետեւ «կեցցէ» աղաղակեց ի պատիւ Եորկիոս թագաւորին եւ արքայական ընտանիքին, նաեւ Մալրոքորտաթօ իշխանին եւ օտար դեսպաններուն երբ ասոնք ելան եկեղեցիէն : Պաշտօնին աւարտելէն ետեւ Մալրոքորտաթօ իշխանը դեսպանատան մէջ ընդունեցաւ Յոյն դաղթականութեան երեսելիները, եւ յետոյ Կ. պոլսոյ մէջ ընակող Յոյն հպատակներուն հաւատարմութիւնը եւ բարեմաղթութիւնները թագաւորին հաղորդեց հեռագրով :

Ըստ Իգլիկի, թեալիոյ Յոյն ընակիչներու ոչխարներուն կարծեցեալ յափշտակման նկատմամբ կարգ մը Եւրոպական թերթերու պատմութիւնները քննուած են եւ հաստատուած է թէ բոլորովին սուտ են : Ոչխարի գողութիւնները թուով աննշան են, եւ գործուած են Յոյներու կողմէ որոնք կը փնտռուին Օսմ. իշխանութիւններէն :

Պալքէսիւրի եւ չըջակայից մէջ երկրաշարժէ յառաջ եկած կորուսաններուն պաշտօնական տեղեկագրէն կը տեսնուի թէ երկրաշարժէն փրկած են 1,940 տուն, 14 խանութ, 13 թուրք կրօնական դպրոց եւ 2 բաղնիք ի Պալքէսիւր եւ 925 տուն չըջակայից մէջ : Մասամբ կործանած են 46 տուն, 3 բաղնիք եւ 4 դպրոց : Պալքէսիւրի մէջ մեռած են 32 անձ եւ չըջակայից մէջ 14 : Վիրաւորուած են 52 անձ : Մեռած են նաեւ 242 արջառ : Գրեթէ ամէն օր թեթեւ ցնցումներ կը զգացուին տակաւին : Հինգշաբթի, ուրբաթ եւ շաբաթ Պիդատիչի մէջ զգացուեցան քանի մը ցնցումներ, որոնք քանի մը պատեր կործանեցին բայց ուրիշ աւեր չգործեցին :

Տէնիզիլի երկրաշարժին աւերներուն պաշտօնական տեղեկագիրը կը հաշուէ տուններուն վնասը 3,600,000 դահ., խանութներուն՝ 174,000, դպրոցներուն՝ 280,000, բաղնիքներուն՝ 20,000 եւ մզկիթներուն՝ 80,000 : Այս գրեթէ կը հաւասարի Պալքէսիւրի վնասին մէկ հինգերորդին :

Պալքէսիւրի երկրաշարժէ արկածեալներուն ի նպաստ հանգանակուած գումարը 114,527 դահ. կը հասնի :

Ռոտտոթոյէ Լիւլէ Պուրկազ կամ Պապա Էսկիսի երկաթուղի մը շինելու արտօնութիւն խնդրուած է :

Թատրոններէն Համազգային անկեղանոցին ի նպաստ գանձուած տուրքին տեղ այսուհետեւ իւրաքանչիւր թատրոնի մէջ տարին երկու անգամ յատուկ ներկայացում պիտի տրուի յօգուտ նոյն անկեղանոցին : Տարեկան այդ երկու ներկայացումներուն ամբողջ հասոյթն անկեղանոցին պիտի յանձնուի առանց անկէ զեղչելու թատերական ծախքերը :

Պուլկարիոյ վարչապետ Մ. Սթոյլով հիւանդութեան պատճառաւ առժամապէս արգելուած է իր պաշտօնատեղին երթալէ, եւ Դատական նախարար Մ. Թէոտորով ստանձնած է անոր պաշտօնը :

Պուլկարիոյ Ֆերտինանտ իշխանը Բլէմանթին իշխանուհիին հիւանդութեան պատճառաւ անպայման կերպով յետաձգեց իր ուղեւորութիւնն ի Սթ. Փեթրոսպոլ :

Եզրպտական կառավարութիւնը Բորտոֆանէ պատուիրակներ ընդունեցաւ, որ այն կողմերու ցեղերուն դարձեալ խտրիկ կառավարութեան հպատակելու փափաքը կը յայտնեն :

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աւստրիական նախարարութիւնը կազմուեցաւ Թուն կոմսին վարչապետութեամբ : Թուն կոմսը Ներքին գործերու նախարար է : Նոր նախարարութեան մէջ կը գտնուին Կառլեան դաւճէն չորս անգամ, նաեւ Բայխարթի անդամներէն Գերմանացի մը, Չեխ մը եւ Լեհ մը : Թուն կոմսն ալ Պոնտիոյ նախկին կուսակալ մ'է եւ ընդարձակ կալուածներ ունի այն նահանգին մէջ :

Յունաց Երեսփ. Ժողովը երրորդ եւ վերջին ընթերցմամբ ընդունեցաւ այն օրինագիծը, որով կը հաստատուի Յունական երեսփոխանի միջազգային հսկողութիւնը եւ երկրին հին պարտաթղթերուն վճարման եղանակը :

Քիւսօ Չօի եւ այդ կողմերը Գերմանիոյ շնորհուած զանազան արտօնութիւններուն վերաբերեալ Զինեւգերմանական դաշնագիրը Մարտ 6ին ստորագրուեցաւ Փեքինի մէջ :

Երկուշաբթի կէսօրէն ետքը Ֆրանց Եոզէֆ կայսրը Վիէնայի մէջ իր ներկայութեան ընդունեցաւ Պուլկարիոյ իշխանը : Տեսակցութիւնն իբր կէս ժամ տեւեց :

Հոռմի մէջ զրոյց կայ թէ մայրաքաղաքիս Իտալական դեսպան Մ. Փանսա ի մօտոյ Լոնտոն պիտի փոխադրուի նոյն պաշտօնով :

Երկուշաբթի Ուաշինկթընի Նախագահական ապարանքին մէջ խորհուրդ մը տեղի ունեցաւ ընդհանուր կացութեան վրայ : Այդ խորհրդին ներկայ էին Ամերիկեան Ազգային Ժողովին երեսելի անդամներէն ոմանք : Յետոյ Ազգային Ժողովին ծրագիր մը ներկայուեցաւ եւ նկատառման համար ձեռնհաս յանձնաժողովին զրկուեցաւ : Այդ ծրագրով կ'առաջարկուի Նախագահին տրամադրութեան տակ դնել 10,000,000 Անգլ. ոսկւոյ գումար մը, որպէս զի ըստ իւր դատման գործածէ ազգային պաշտպանութեան համար : Սպանիոյ նկատմամբ կացութիւնը շատ ծանր կը համարուի, թէեւ յարաբերութիւններու ձգտեալ վիճակը կրնայ քիչ մը բարձրուի այնու զի Հաւանայի Ամերիկեան ընդհ. հիւպատոսը, Մր. Լի, ետ կանչելու վերաբերեալ Սպանիական առաջարկն յետո կոչուեցաւ : Սպանիական մամուլը շատ խիստ եւ թշնամական դիրք մը կը բռնէ Միացեալ Նահանգներուն նկատմամբ : Եւ յարաբերութիւններու արդի ձգտումը Փարիզի սակարանի գիւններուն բաւական անկման պատճառ եղած է : Գլխաւորապէս Սպանիական արժէթղթերը կորուսած են : Ամերիկեան կառավարութիւնը ետ կանչած է Մանիլայէ յաճախորդը եւ անոր տեղ պիտի զրկէ պարզ սրբնթաց շոգենաւ մը :

ԴՐԱՄԱԿԱՆ			
Գանալիտէ		22	27
Բուլեթի երկաթուղի		107	75
ԴՐԱՄՔ, ՕՍՄ. ոսկէ 100			
Մէճիտիյէ	108 10	Նաբոյէն	87 4
Մէթալիք	95 50	Գրեթէ	51 5
Մանր արծաթ	103 10	Անգլ. ոսկի	109 29
Ռուսիոյ բուլ	90	Մանէթ թղթ.	8 60

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆ Ա. ՅԱՅՈՐ ՊՅՈՒՅՅԱՆ
Ֆիլիսոփայութեան Եւ Պատմութեան Խաչ